

INSON O'ZGARSA - JAMIYAT O'ZGARADI

ЎЗБЕКИСТОН «МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ» ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ГАЗЕТАСИ

milliy tiklanish

№ 10 (1112) 2021 йил 24 март, чоршанба 1995 йил 10 июндан чиқа бошлаган

www.mt.uz / gazeta@mt.uz / mtiklanish@mail.ru

БУ – ШАРМАНДАЛИ ҲОЛАТ!
3

РЕЖАСИЗ РЕЖАЛАР ҚИММАТГА ТУШИШИ МҮМКИН
4

РУҲИМНИ ЁРИТГАН ҚЎШИҚЛАР
6

4 Давлат тилида ном бериш (нейминг) хизмати йўлга қўйилади

Глобаллашув даврида ҳар бир халқ ва давлат ўз миллий манфаатларини таъминлаш борасида энг аввало ўз маданияти, азалий қадриятлари, она тилини асраб-авайлаш ва ривожлантириш масаласига устувор аҳамият қаратиши табиийдир.

5 Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги диққатига! Масхарабозликдан муддао нима?

6 Депутатлар бир тўхтама кела олмадилар

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси фракцияси йиғилишида янги таҳрирдаги «Ер кодекси» лойиҳаси муҳокама қилинди.

7 Ўзингдан чиққан балога — қайга борасан давога?

Тадбиркор бун қандай изоҳлашини билмадим, лекин мен унинг бу ишини қадимда қалъа дарвозасини ичкаридан душманга яширинча очиб бериш ҳолатига ўхшатдим...

ҚОРА ПАРДА ОРТИДАГИ МАЪНАВИЙ

ТАНАЗЗУЛ

ШАРПАСИ

Жинссиз шахс билан хоҳлаган амалингизни қилишингиз мумкин. Масалан, одамзодни жиддий муаммолардан чалғитса бўлади: ҳаётинг ёмонми? Кел, трансгендерларга қўшил! Бунинг учун эса аввал ишонган нарсаларингдан воз кеч, икки жинсли дин кишанларини ечиб ташла, мантиқ қонунлари, ахлоқнинг баҳридан ўт, маданиятингни унут!

ЕВРОПА

Муҳаббат аталган бир ҳис бор эди, Уни деб қавмлар бир бирин еган. Жулётта исмли бир қиз бор эди, Бир йигит бор эди Ромео деган.

Бор эди муҳаббат аталмиш қўрғон, Учиб киролмасди чивин ҳам ҳатто. Совғасин Ягонинг қўлида кўрган, Бўғиб қўя қолган жуфтин Отелло.

Энди бу юртларда дунё тескари, Муҳаббат ҳислари бадар кетганлар, Жаннатни мадҳ этиб юрганлар бари, Жаҳаннам комига бориб етганлар.

Хўроз хўроз билан ўтказса тўйин, Буқалар буқа деб ипини узса. Бу қандай томоша, бу қандай ўйин, Сигирлар сигирга кўзини сузса...

Инсон муқаррамдир унутма асло, Шаънига ёмон гап тўқима, болам. Бу шеърни бир ўзинг ўқидинг, аммо ўқима бировга, ўқима, болам...

Абдулла ОРИПОВ

3 с.

ХУДОЙБЕРДИ ТЎХТАБОЕВ НЕГА «МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ»НИ ТАНЛАГАН ЭДИ?

5 с.

БЕТАРАФЛАР БОРМИ?

ҚОЗОҒИСТОН «РОССЕЛЬХОЗНАДЗОР»ГА УРУШ ЭЪЛОН ҚИЛДИ...

5

Мен «айтичи» (IT) сифатида ортиқча ҳарфларга қаршиман. Яъни, стандарт инглизча клавиатура бор. Ана шу клавиатура доирасида ишлаш керак. Агар жуда содда қилиб айтадиган бўлсак. Тамом. Бизда эса албатта туркча белгилар, яна нимадир қўшишади. Бунинг нима кераги бор?

БЕТАРАФЛАР БОРМИ?

Олий Мажлис Қонунчилик палатасида «Лотин ёзуви асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида»ги Қонунга ўзгаришлар киритиш ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни лойиҳаси кенг муҳокама қилинмоқда. Албатта, ҳар қандай баҳс ва мунозарада икки томоннинг қарашлари намоён бўлади, кўпчилик фикри тарози палласида озчиликниқига нисбатан тош босади. Аммо тамаддун тақозоси айрим масалаларда баъзан кўпчилик эмас, аксинча, озчилик фикри, нуқтаи-назари эътиборга олинаётганидан далолат бермоқда.

Алифбо масаласида ҳам мутасадди идоралар ўзбек зиёлилари, айниқса, тилшунос олимлар ва адабиётшуносларимиз ўртасида кечаётган баҳс-мунозараларда нисбатан озчиликнинг фикрига қўлқў тутаётгандек гўё.

Айрим олимларнинг фикрича, алифбони ислоҳ қилиш осон кечмайди, бунинг учун анча вақт ва жуда катта маблағ ҳам талаб этилади. Уларнинг таъкидлашларича, тилшуносликни ижтимоий муаммога айлантирмаслик лозим. Алифбо ислоҳотига қарши чиқаётганлар ушбу ҳаракатнинг фойдасидан зарари кўплигини бот-бот такрорламоқдалар.

Биз 2023 йил 1 январидан бошлаб, лотин ёзуви асосланган ўзбек алифбосига бутун мамлакат бўйлаб тўлиқ ўтамыз, - дейди Давлат тилини ривожлантириш департаменти мудири Абдуғаффор Қирғизбоев. - 1989 йилдан то 2020 йилгача битта - «Давлат тили тўғрисида»ги қонун билан ишладик. Лекин охириги бир йилда тил сиёсати билан боғлиқ 17 та ҳуқуқий, меъёрий ҳужжатлар қабул қилинди.

Бугун мамлакатимизда кўп миллат ва элатли 35 миллион халқ яшайди. Биз уларнинг тилини ҳурмат қиламиз ва ривожланиши учун имконият яратиб берамиз. Умуман олганда, тил ва дин масаласи нозик масала. Бу ерда «етти эмас, етмиш марта ўлчаб» хулоса қилиш керак.

Шу нуқтаи-назардан бизга маълум вақт керак эди. Яъни, биз шу икки ёки уч

ой ичида 1993 йилда қабул қилинган қонунга ўзгариш ва қўшимчалар киритамиз. Бу жараёнда алифбомиз ҳам ўзгаради. Табиийки, алифбога ўзгартиш ва қўшимчалар қонун билан амалга оширилади. Биз мана шу ишларга тайёргарлик кўришимиз керак.

2023 йилдан ўтамыз, дегани шу йилгача кутиб ўтирамыз, дегани эмас. 2022 йилдан бошлаб барча илмий иш ва диссертациялар ҳам лотин ёзувида тайёрланади. Дарсликлар, оммавий ахборот воситалари тўлиқ лотин ёзувида ўтказилади.

Алифбо масаласи ҳар доим ҳам мунозарали мавзу бўлиб келган, - деб ёзади филология фанлари доктори, профессор Бахтиёр Менглиев. - Тан олишимиз керак, бирорта тилнинг алифбоси мукамал эмас, боз устига, ривожланган халқлар алифбоси янада ғариб. Айниқса, ўзбек тили каби мураккаб таркибли - кўп лаҳжали тиллар алифбосини такомиллаштиришга уриниш самара бермайди. Чунки барча лаҳжаларнинг фонетик хусусиятини график ифодалаш имконсиздир.

Дунё тиллари сунъий интеллект тилига айланиб кетаётган бир замонда бизнинг ҳануз алифбо муаммосига ўралашиб ётишимиз эса янада ачинарли ҳолат.

Амалдаги алифбога халқимиз, нима бўлганда ҳам кўнликди. Аслида лотин ҳарф шаклларида кирилл ҳарф шакллари мукамалроқ. Энди ҳамма кўнликкан бир пайтда уни яна ўзгаришнинг мус-

бат ва манфий томонларини ҳисоб-китоб қилмасдан олатасир иш кўриш тўғри эмас.

Лотин алифбосини ислоҳ қилишнинг кераги йўқ, - дейди Халқ таълими вазири Шерзод Шерматов. - Лотин ёзуви тўлиқ ўтмаганлигимиз унинг мукамал эмаслигиданмас. Агар истасак шундоқ ҳам ўтишимиз мумкин эди. Ҳаттоки, қандайдир экспертлар таклиф қилаётган бир неча белгини қабул қилган тақдиримизда ҳам, лотин алифбосига тўлиқ ўтишимизга қафолат йўқ. Аммо ана шу бир неча белгини қабул қилиш барча дарсликларни бошқатдан нашр қилишга олиб келади. Бу - миллирдлар дегани. Ва, биз яна бир неча авлодни йўқотамиз.

Мен «айтичи» (IT) сифатида ортиқча ҳарфларга қаршиман. Яъни, стандарт инглизча клавиатура бор. Ана шу клавиатура доирасида ишлаш керак. Агар жуда содда қилиб айтадиган бўлсак. Тамом. Бизда эса албатта туркча белгилар, яна нимадир қўшишади. Бунинг нима кераги бор? (Ш.Шерматовнинг журналист Кирилл Альтманга берган интервьюсидан)

Бу - ўша биз бир замонлар муҳокама қилган лойиҳа. Узгариш, янгилик йўқ. Яна эски фикрларни такрорлашдан нима фойда, - дейди тилшунос Эльдар Асанов. - Асосий ўзгариш - ғ, ў товушларини ифодалашда ишлатилган тескарки апостроф йўқ қилинапти. Ц товушини ифодаловчи с

харфи ҳам таклиф этилган. Якуний версиядан ўрин олмапти. Урин олмагани яхши. Бир сўзнинг бошқа тил алифбосида «ножўя» ўқилиши тўғрисида (аслида ножўя ҳам эмас, ўзбек тилини цензура-лашни бас қилиш керак) ўз алифбоингга бутун бошли ҳарф киритиш катта аҳмоқлик бўларди. Қолаверса, жорий лотин алифбосида алоҳида ҳарф билан ифодаланмайдиган ц товуши аллақачон кенг истеъмолдан чиқиб кетган.

Умуман, киритилаётган ўзгаришлар маънили, асосли. Лекин, шунга қарамай, бу версия қабул қилинмаслиги тарафдориман. Чунки ўзбек алифбоси бундан сўнг ҳам ҳали яна бир неча ислоҳот ва таҳрири бошдан кечиришига ишончим комил. У бугунги ҳолатида мукамал эмас ва келажакда муқаррар саволлар туғилади, муаммолар келиб чиқади, яна навбатдаги ислоҳотлар талаби вужудга келади. Ё бирдан максимал мукамал алифбони истеъмолга киритиш керак, ё яхши кунлар келгунча, керакли савиядаги мутахассислар етишиб чиққунча, зиёдилар орасида консенсусга эришилгунча ҳозирги алифбодан фойдаланиб туриш керак - аслида бугунги алифбо ҳам функционал томондан ёмон эмас, ҳарқалай, англиз клавиатурасидан фойдаланишни максимал даражада осонлаштиради, янги клавиатура ишлаб чиқишни талаб қилмайди. Ҳар авлодда алифбони ислоҳ қилавериш бета-ийнлик дейилади, дўстлар.

Ваҳиманинг кўзлари катта бўлади. Биз ўзгаришлардан қўрқамиз. Фикрлашиб ўтирсангиз, бажариб кўрмасак, ваҳимали кўринаверади. Лотинга ўтишдаги муаммомиз шундаки, биз ортиқча мушоҳада қилиб юбордик, - дейди филолог, блогер Шаҳноза Соатова. - Биз бугун бутун дунё ҳал этиб қўйган техник масалани ҳам қабул қилмай, муаммо атрофида айлиниб юрибмиз. Икки ёки тўртта ҳарф ўзгаргани саводга катта таъсир қилмайди.

Ҳар тўрт йилда дарслик алмашса, кейинги нашрда янги ҳарфлар қўллansa, ундан бунга тез-тез ўтиб кетилаверади. Тўғри, хато қилиш мумкин. Лекин ўтмасдан юраверсак, ноқулай алифбода тураверсак, ҳеч ким ўтмайди. Ноқулай алифбода ҳеч ким ёзгиси ҳам келмайди.

Тасаввур қилинг, кириллда сизга тайёр корректор турибди, бир товуш учун бир ҳарф босасиз ва ишингиз осон битяпти, шундай ҳолатда сизга лотин ёзуви мафтункор кўринмайди-да.

Янги замоннинг янги муаммолари келганда яна муаммолар кўпаймаслиги учун тезроқ ўтилиши керак.

Ўзбек халқи жуда қадим ёзув маданиятига эга халқ. Биз ўтмишда турли ёзувлардан фойдаланиб келганмиз. Бу ёзувлар ўз тизимига кўра, асосан фонографик ҳарф-товуш ёзувлардан иборат бўлган. Бунда сўғд, пахлавий, урхун-энасой (руник), уйғур, араб ёзувлари аҳамиятли, - деб ёзади фи-

лология фанлари номзоди Зоир Тоҳиров. - Жамиятда алифболар алмашуви ҳар доим ҳам осон кечмайди. Бу, айниқса, турли авлод вакиллари учун қийинчилик туғдиради. Масалан, ўзимиздан мисол олайлик. 1993 йилдаги қонун билан лотин ёзуви асосланган ўзбек алифбоси жорий этилган, йиллар ўтиб жамиятда лотин ёзувини ўқишни билмайдиган катта авлод ва кирилл алифбосини танимайдиган ёш авлод шаклланди. Хорижий тилда эмас, ўз она тилинда ёзилган ёзувни ўқишга қийналиш халқ учун ноқулайлик туғдириши шубҳасиз, албатта.

Аммо бугунги кунда лотин алифбосига киритилаётган ўзгаришлар халқни саводсиз қилиши ҳақидаги даъволарга қўшилиб бўлмайди. Алифбо тўлиқлигича биридан бошқасига алмашиб кетаётгани йўқ. Шунчаки, 4 та ҳарфнинг шаклига жузъий ўзгариш киритилмоқда, ҳолос. Бунинг натижасида халқ саводсиз бўлиб қолмайди. Алифбога киритилаётган ўзгаришлар халқни саводсиз қилади, деган иддаолар етарли асосга эга эмас.

Азиз ўқувчилар! Лотин ёзуви асосланган ўзбек алифбосига ўтиш масаласида сиз қандай фикрдасиз? Жамоатчилик муҳокамасида фаол иштирок этинг ва фикр-мулоҳазаларингизни таҳририятга юборинг!

Мухлиса ЭРГАШЕВА тайёрлади.

✓ Қарор ва ижро

ЕТТИ ЎЛЧАБ, БИР КЕСИШИМИЗ КЕРАК

Бир пайтлар она тилимиз хонадон тилига айланиб қолаёзгани, барча ҳужжатлар бошқа тилда юритилиб, бу тилда ўз фикрини ифода қилолмаганлар саводсизга чиқарилган кунларни ёдимиздан чиқармаслигимиз керак. Гарчи мустақиллик арафасида тилимизга давлат тили мақоми берилган бўлса-да, «Давлат тили ҳақида»ги қонун ҳақиқий маънода кучга кирмади. Боз устига, андиша билан қонунга «ва бошқа тилларда ҳам» деган жумлани киритиб, қонун мавқеини ерга урдик. Шу маънода, «Мамлакатимизда ўзбек тилини янада ривожлантириш ва тил сиёсатини такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида»ги Президент фармони ушбу соҳада қўрилган натижаларни бера бошлаганини айтиш жоиз. Жорий йилнинг 16 март кунини Вазирлар Маҳкамаси томонидан эълон қилинган янги қарор эса, бу борадаги устувор вазифаларни тизимли ҳал этиш бўйича муҳим йўналишларни белгилаб берди. Аччиқ бўлса-да бир ҳақиқатни айтиш керак: миллий гуруҳ туйғусини англаб етмаган баъзи бир юртдошларимиз касрига шаҳару қишлоқларимизни ҳамон ажнабий ёзувлар, алламбало реклама ва эълонлар босиб ётибди. Телевидениеда адабий тил меъёрларига зид сўзлардан фойдаланиш урфга кирди. Ҳатто ўзбекча ёзилган айрим лавҳаларда ҳам на маъно бор, на мантқиқ. Шунинг учун ҳам Ҳукумат қарори ижросини таъминлашда етти ўлчаб бир кесилиши лозим. Яъни, жойларга ном бераётганда халқхоҳиш иноватга олишимиз керак. Акс ҳолда яна қош қўяман деб, кўз чиқариб қўйишимиз мумкин.

Илҳом РАЖАБОВ, Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Навоий вилояти кенгаши раиси, халқ депутатлари вилоят Кенгаши депутати

Кутинг!
2 йил
20 км.
Ичида тирбандлик
сабаб Тошкент
шаҳри йўлларида
автолар тезлиги
дан ошмай
қолади...

Келгуси сонларда

Қора парда ортидаги маънавий

ТАЪНИМ ШАРТЛАРИ

Инсоният тарихи шундан далолат бермоқдаки, ҳар қандай жамиятда оила ва оилавий қадриятлар бирламчи аҳамиятга эга бўлиб келган. Тўғри, оилавий муносабатларни йўлга қўйиш усули ва тартибида фарқ бўлиши мумкин, бироқ аёл ва эркек бирлиги, насл давом эттириш, авлодлар давомийлигини сақлашга интилиш ҳар доим анъанавий бўлиб келган ва шундайлигича қолади.

Шу ўринда оилавий қадриятларга эргашиш шахснинг маънавий-ахлоқий ривожланиши ва тарбиясида муҳим роль ўйнашини таъкидлаш жоиз. Яъни, оила ҳар қандай инсоннинг ўсиб-ўнishiда доимий қадрият, давлат ҳаётида, янги авлодларни тарбиялаш, ижтимоий барқарорлик ва тараққиётни таъминлашда эса бош омили ҳисобланади.

Шунинг учун ҳам ҳар биримиз соғлом оилани яратиш учун унинг пойдевори ни мустаҳкамлашга хизмат қилувчи оилавий қадриятлар ҳақида аниқ тасаввурга эга бўлишимиз лозим.

Усиб келаётган ёш авлоднинг оилавий қадриятларни англашига ёрдам бериш эса давлат ва жамият олдидаги муҳим вазифалардан бўлиб, ҳар бир инсон маънавий-ахлоқий шаклланиш босқичидан ўтиши лозим.

Бунда ҳеч бир ижтимоий институт оила билан тенглаша олмаслигини қайд этиш жоиз. Чунки айнан оилада боланинг шахсий фазилатлари шаклланади, ахлоқий асослари, унинг тарбияси, ички дунёси ва ўзига хос сифатлари намоён бўлади.

Аммо беш қўл баробар эмас деганларидек, бугунга келиб дунёнинг кўплаб давлатларида оилавий қадриятлар дарз кетаётганига гувоҳ бўляпмиз. Бундан бири жинсларни никоҳи зўр бериб тарғиб қилинаётган айрим давлатлар мисолида ҳам кўриш мумкин. Очигини айтиш керак, кейинги пайтларда баъзи мамлакатлар ирқчиликка қарши кураш ва ЛГБТ ҳуқуқларини таъминлаш масалаларига ҳаддан зиёд берилиб кетдилар. Айрим давлатлар раҳбарларининг сўнги баёнотларига кўра, бу мамлакатларда жинсий озчиликни ташкил этувчи қатлам ҳуқуқларидан кўра муҳимроқ мавзу йўқ!

Тиббиётда маълум бир дори ёки бошқа бир моддага нисбатан нормал реакциянинг пасайиши ёки умуман таъсир қилмаслиги ҳамда организмнинг иммун тизимига нисбатан таъсирчанлиги йўқолиши ёки заифлашуви толерантлик (бағрикенглик) деб аташади.

Дунёда юз бераётган айрим воқеаларни таҳлил этиб, инсониятга патологик чидамликлики айнан шу мақсадда - ахлоқсизлик, бузуқлик (бебошлик), ёлгон, масъулиятсизлик, таъмагирлик, худбинлик, бераҳмлик ва бошқа иллатларда намоён бўладиган кенг қамровли ёвузликка қарши бўлган «иммун» қобилиятини йўқотишимиз учун сингдирилмоқда, деган хулосага ҳам келиш мумкин.

Бу жараёнда бағрикенглик фазилати ҳайвонларни катакка ҳайдайдиган аллақандай қамчиға айланди, гўё.

Аммо доим «бағрикенг бўлинг», «бағрикенглигинизни кўрсатинг», «бағрикенгликка ўрганинг» иборалари бошидаги ёпинчиқ олиб ташланса, юқорида келтирилган иллатлар изи қолади, холос.

Илгари собиқ совет даврида қандайдир ишга жойлашиш учун партияга аъзо бўлиш шарт эди. Бугунга келиб Ғарб оламида лавозимда юқорига кўтарилиш, ўсиш билан боғлиқ вазият бундан-да ёмон, десак муболага бўлмайди. Аввал олий мақсадларингга содиқлигини эълон қилиб, ариза ёзишнинг талаб этилган бўлса, ҳозир бунинг ўзи камлик қилади. Бугун сен ЛГБТ ғояларига содиқ эканингни ўз амалинг билан исботлашинг керак...

Айрим мамлакатларда ҳатто учинчи жинсни инкор этганларга нисбатан жазо ҳам қўлланилмоқда.

Хўш, бундай гомосексуалистлар, педофиллар ва транссексуалларнинг кимга ва нима кераги бор?

Жавоблар ҳам тайёр: улардан бири - ер биосфераси қарийб 7,5 млрд.га яқин инсонни кўтара олади, холос. Туғилишининг кўпайиши эко-

логик ҳалокатга олиб келади. Илмий-техник инқилоб жонли меҳнатни кераксиз ҳолга келтирди. Инсон қўли билан бажариладиган ишлар аллақачон техника ихтиёрига ўтди, тез орада эса инсон миясининг ўрнини босадиган сунъий интеллект ҳам яратилади.

Савол туғилади: унда одамларнинг кимга ва нимага кераги бор, ерликлар сонини қандай қилиб камайтириш мумкин?

Сир эмаски, уруш номли эски восита - энди урф эмас, замонавий тиббиёт эпидемияларга қарши муваффақиятли курашмоқда. Фақат туғилишни чеклаш орқалигина бунга эришса бўлади. Бошқача айтганда, ЛГБТ - бир жинсли никоҳлар инсониятни камайтиришининг энг самарали воситаларидан бири саналмоқда.

Бунга яна бир мисол келтириш мумкин: агар инсон жинсиз жонзодга айланса, унинг шахси ҳам олиб ташланади. Ва, бундай жинсиз шахс билан хоҳлаган амалингни қилишингиз мумкин. Масалан, одамзодни жиддий муаммолардан чалғитса бўлади: ҳаётинг ёмонми? Кел, трансгендерларга қўшил! Бунинг учун эса аввал ишонган нарсаларингдан воз кеч, икки жинсли дин кишанларини ечиб ташла, мантқиқ қонунлари, ахлоқнинг баҳридан ўт, маданиятингни унут!

Замонавий Европага бир назар солинг. Унинг буюк қадриятлари қаерда қолди? Уларнинг бари Уйғониш даврида қолиб кетди. Инсон ҳуқуқлари учун кураш инсоният иллатлари ғалабаси учун курашга айланди. Демократия халқ ҳокимиятидан шу қадар узоклашдики, баъзан уни авторитаризмдан ажратолмай қоляпмиз.

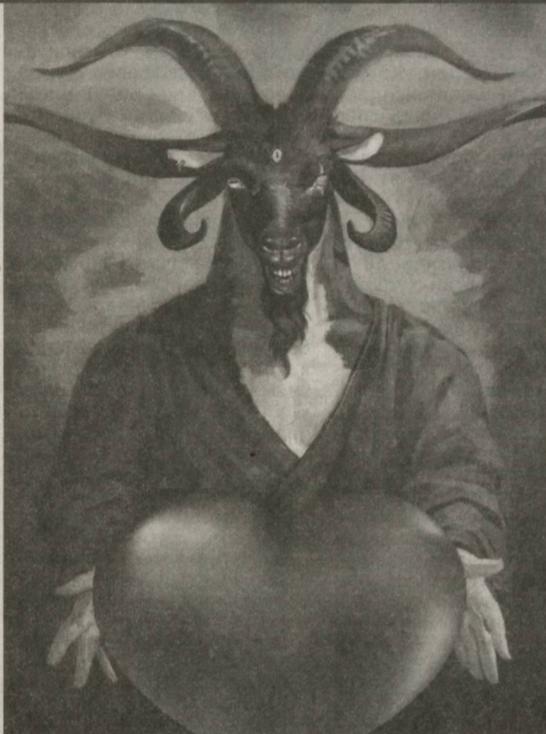
Бу жараёнда сўз эркинлигини рад этиш имконсиз, жазосиз ва далилсиз ёлгон гапириш эркинлигига айланди. Демократик қадриятлар эса салга ёрилиб кетадиган пуфакдек бўлиб чикди. Унда ҳеч қандай қадриятнинг ўзи йўқ аслида, фақат қадриятлар даражасига кўтаришган инсоний худбинлик бор, холос. Сўз эркинлиги ҳам, умуман ҳеч нарса йўқ...

Инсон ўрнини эса пост-модернистик рамзлар эгалламоқда.

Ҳа, чиндан ҳам бир маҳаллар олий қадрият саналган инсон бугунга келиб, сунъий муҳитни яратмоқда ва бундай технократик муҳит уни ўз домига тортмоқда. Аввалига маданият оммавий маданият билан, кейин пост-модерн билан алмаштирилди. Олдин Худо йўқ деб айтишди, кейин Фуко инсонни инкор этди. 200 йилдан сўнг бирон бир санъатшунос XXI аср санъатини ўрганмоқчи бўлса, ўрганишлар маконида инсонни топма олмайди. Бу аччиқ ҳақиқат. Бунинг ўрнига сиёҳ, доғ, тўртбурчаклар, смайликлар ва ҳоказоларни кўради, холос. Аслида шунинг ўзи онг қотили бўлган конртмаданиятдир, унда инсон ҳам, логос ҳам йўқ. Глобалистларнинг вазифаси ана шундан иборат - жинсиз, тери рангсиз, динсиз, ахлоқсиз, беватан инсонни, «ТикТок»дан чиққан қиёфасиз одамларни яратишдир.

Хўш, буларнинг бари нима учун керак?

Жавобни яна ўша макондан излаймиз: янги технологик давр остонасида ишлаб чиқариш кучлари ва ишлаб чиқариш муносабатларининг навбатдаги тўқнашуви оқибати булар. Мажарони ижтимоий белгилари, қиёфаси бўлмаган, оиладан, жамиятдан юлиб олинган, фақат «матрица» билан боғлиқ бўлган янги одамни яратиш орқали ҳал қилишмоқчи. Фақат биз туғилиб, эркин ашяпмиз деб ўйляямиз, холос. Аслида, биз аввалдан - туғилишимиз билан матрицага, аниқроқ айтсак, этник, ахлоқий, диний ва ҳуқуқий матрица тизимига

Жамиятда ҳар томонлама соғлом, садоқатли, покиса ва ҳалол оилаларга эҳтиёж пайдо бўлаётганини кўряпмиз. Айниқса, болалар бундай оилаларга кўпроқ муҳтождирлар. Шу боис, ҳар биримиз ахлоқий меъёрларни тиклаш учун курашимиз лозим.

риш. Яъни, бу жараёнда гўёки ҳеч ким сезмаган инқилоб юз беради ва ўртамеъна шахслар ҳокимият тепасига келишади.

Бу табиий жараён эмас, балки глобалистларнинг миллий давлатларни йўқ қилишга қаратилган сценарийсидир. Энг асосийси, мамлакатларнинг етакчилиги даражасини телбалар ва масхарабозлар даражасигача туширишдек глобал мақсад қўйилмоқда. Бу эса охири-оқибатда «қаранг, ахир улар давлатни бошқариш учун мутлақо нолийққдир», дейиш учун асос бўлади. Ва, шундай элита «ҳа, биз эплломаяпмиз, бизнинг суверенитетимизни олинг ва ўзингиз бошқаринг» дея розилик билдиришди.

Замонавий Ғарб мафқураси - бошқарув анъаналаридан, ҳокимиятни назорат қилишдан воз кечиш, уни хориждаги

ягона бошқарув марказига топширишга қаратилган. Бу анъанавий ахлоқ, дин, маданият, умуман нормал мантқиқдан бош тортишдир. Бир сўз билан айтганда, эътироф этилган ғарб цивилизацияси аста-секин аввал ижтимоий, сўнгра биологик даражада ўлмоқда.

Иккинчидан, маърифатли бошқарув - ҳеч бўлмаганда, таълим, маданият, бизнес ва аҳолининг кундалик ҳаётига аралашмагани боис, ҳокимиятни ташкил қилишининг энг ёмон шакли эмас. Авторитар бошқарув шаклига эга мамлакатлар иқтисодий ва ижтимоий тараққиётда улкан натижаларни қўлга киритганига кўплаб мисоллар келтириш мумкин.

Авторитар ҳокимият билан бирга авторитар жамият ҳам бор. Масалан, айрим мамлакатларда рангли инқилоблардан сўнг авторитар жамият шаклига бошқарув эса мушкул масалалардир.

Муслмон мамлакатларида Ғарбга нисбатан бир-бирига зид қарашлар мавжуд: кимдир Европа ва АҚШда сиёсий маданият ва қадриятлар намунасини кўради, бошқалар ахлоқий инқироз белгилари мавжуд эканига эътибор қаратади. Албатта, бундай баҳсларда жинсий камчилик масаласи ҳам кўтарилади. Кимдир бесоқолевозлар ва ласбийларнинг «имтиёзлари ўсиб бораётгани» ҳақидаги гапларни бўрттирилган сафсата, деб билади, кимдир буни жиддий муаммо, деб ҳисоблайди.

Ғарб қадриятлари эса бу мислсиз аралашма. Сўз эркинлиги, сиёсий қадриятлар билан боғлиқ идеаллар бундан мустасно, албатта.

Бошқа томондан, ЛГБТ ҳаракати тарафдорлари турли жамиятларда тобора кўпайиб бормоқда. Айни дамда, Ғарб экспертларининг қайд этишларича, унинг машҳурлиги рақибларини камситиш билан боғлиқдир.

Ғарбда ўз сиёсий мартабасини қурбон қилган ҳолда, ЛГБТни танқид қиладиган биронта ҳам федерал ва маҳаллий даражадаги ҳукумат вакилини кўрмаймиз.

ЛГБТ Ғарб демографиясига ҳам катта таъсир кўрсатмоқда. Натижада ҳайриятки, туғилишининг пастлиги уни аста-секин қаритмоқда.

Шу ўринда инсоннинг жинсий йўналишини шакллантиришда биологик омиллар ва ижтимоийлашув, маданий эълон қилинди. Унда одамларнинг гомосексуализмга наслик жиҳатдан мойиллиги мавжудлигини қўллаб-қувватловчи далиллар йўқ, деган хулосага келинади.

2019 йилнинг октябрь ойида кўпчилик учун қутилмаган йиррик бир тадқиқот натижалари эълон қилинди. Унда одамларнинг гомосексуализмга наслик жиҳатдан мойиллиги мавжудлигини қўллаб-қувватловчи далиллар йўқ, деган хулосага келинади.

Буюк Британиядан 500 минг, АҚШ дан қарийб 1 миллион ДНК намуналари таҳлил қилинди. Наслий ўзаро боғлиқлик бунда ҳам аниқланмади. Ва, бу жинсий мойиллик фақат ва фақат тарбия натижасида сингдирилишини тўла исботлади.

Ҳеч муболага сиз айтиш мумкинки, бундай фожеаларнинг олдини ола биламиз. Бунинг учун энг аввало, ёшларнинг ахлоқий танузули ва оилавий қадриятларни оёқости қилишга қаратилган ҳар қандай уриниш, уруш, эпидемия, ўлатдан кам бўлмаган хавфни келтириб чиқаришини англаб етишимиз лозим.

Оила - бу энг муҳим ва бирламчи даражадаги қадрият эканини бола онига она сути билан сингдиришимиз керак. Ва, бу вазифа шахс шаклланиши ва ривожланишига қараб бутун ҳаёти давомида давом эттирилиши зарур.

Жамиятда ҳар томонлама соғлом, садоқатли, покиса ва ҳалол оилаларга эҳтиёж пайдо бўлаётганини кўряпмиз. Айниқса, болалар бундай оилаларга кўпроқ муҳтождирлар. Шу боис, ҳар биримиз ахлоқий меъёрларни тиклаш учун курашимиз лозим.

Ғарб мамлакатларининг «эркинлик» байроғи остидаги фаол ташвиқотига қарамай, Узбекистонда маънавий-ахлоқий қадриятларнинг тикланиши, янгилини самарасида, мустаҳкам оилалар пайдо бўлмоқда, соғлом фарзандлар дунёга келяпти. Ва, аминимки, ғарб мамлакатларининг индивидуализм, прагматизм ва мохиятан худбинлик қадриятлари асосида жамиятни барпо қилишга бўлган уринишлариға қарамай, бизнинг тарихий миллий қадриятларимиз замоналароша доимо сақланиб қолади.

Азизбек МАҚСУДОВ,
сиёсатшунос

✓ Яна реклама ҳақида

БУ - ШАРМАНДАЛИ ҚОЛАТ!

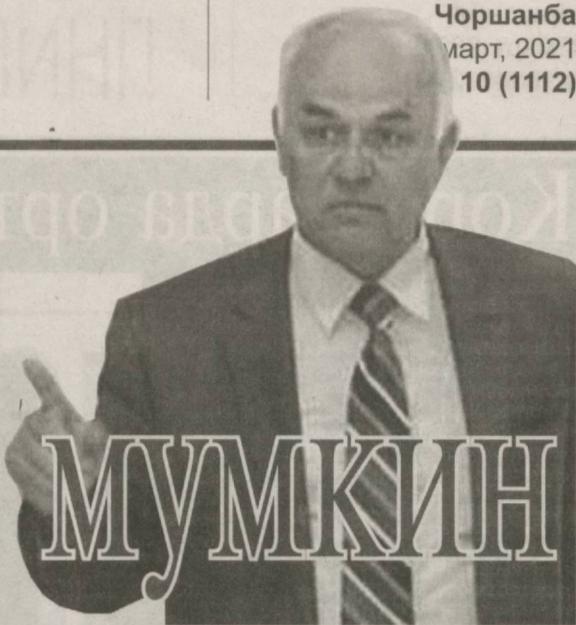
Ҳаётимизни рекламасиз тасаввур қилиб бўлмайди, албатта. Рекламадаги ноодатий, креативлики эса бугунги кун талабидан келиб чиққан ҳолда ижобий баҳолайман.

Лекин пул ишлаш мақсадида одамлар, айниқса, ёшлар онгини захарлайдиган, миллий қадриятларимизни оёқости қиладиган ҳар қандай уринишларни кескин қоралайман.

Янги таҳрирда тайёрланаётган «Реклама туғрида»ги қонун лойиҳаси, албатта, **Олий Мажлис** ҳузуридаги ахборот соҳасини ва оммавий коммуникацияларни ривожлантириш масалалари бўйича **Жамоат кенгаши** билан яқин ҳамкорликда ва кенг жамоатчилик муҳокамасига таянган ҳолда ишлаб чиқилади. Халқимиз, жамиятимиз манфаатига хизмат қиладиган ушбу қонун лойиҳасининг ниҳоятда муҳим эканини инobatга олиб, **бу жараёнда** партиямиз аъзолари фаол иштирок этиб ўз позициямизни қатъий ҳимоя қиладилар, албатта.

Нодирбек ТИЛAVОЛДИЕВ,
Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий Кенгаши раиси ўринбосари

Режасиз режалар қимматга тушиши мумкин

Айни пайтда шаҳар ичида шаҳар қуриш урфга айланиб бормоқда. Тошкент сити, Олмазор сити, Акай сити, Самарқанд, Бухоро, Қарши, Наманган ситилар... Урганчда ҳам бу йўлда жиддий ҳаракатларга қўл уриляпти. Аммо, ана шу СИТИни яхшигина қурилган, ҳали камида яна 50 йил «қомати»ни тик тутиб бера оладиган уйлари бузиш ҳисобига бунёд этиш шартмикан?

Агар бунда пойтахт тажрибасидан фойдаланилаётган бўлса, бу Урганч шароитига унчалар мос келавермайди. Чунки «Тошкент сити» ўз ўрнига тушган. Мен талабалик даврим – 1970 йилларда айни шу мавзеда, Хизматчи кўча, 72-уйда ижарада яшаганман. Атрофдаги чор-ночор ҳовлиларни яхши эслайман. Уша пайтлардаги ўзига яраша Ўқчи, Тақачи, Эгарчи номли кўчаларни кўриб ҳайрон бўлардим. Бу мавзе Навоий ва бошқа кўчалардан анча пастда, чуқурликда жойлашган Эски шаҳарнинг узвий давоми эди. Бу уйлarning бир кун келиб бузилишини ҳамма биларди ҳам. Шунинг учун ҳам бу жой Тошкент СИТИ учун тўғри танланган, деб ҳисоблайман.

Урганчда ҳам ўзига хос СИТИ – 1981 йилнинг баҳоридаги сел оқибатида қурилган. Яшашга яроқсиз ҳолга келиб қолган қалъанинг бузилиши сабабли, унинг ўрнига 4, 5 ва 9 қаватли бинолар қурилган эди. Бундай ишлар, XIX ва ва XX аср бошларида қурилган, вақт ўтиши билан яроқсиз ҳолга келиб қолган уй-жойлар ўрнида янги замонавий шароитларга эга уйлар қуриш жараёнида ҳам давом эттирилди. Бунга мисол қилиб Ашқобод ва Абай кўчасида яшовчи аҳолининг кўчирилишини айтиш мумкин. 2012-2014 йилларда ҳам ноқонуний қурилишларни бузиш ва қурилиш чиқиндиларини шаҳардан чиқариш бўйича жуда катта ишлар олиб борилди.

Маълумки, 2012 йилда Урганч шаҳрини янада ривожлантириш бўйича Президент Фар-

мони ва Қарори қабул қилинган эди. Унга кўра, 2020 йилга бориб, Урганч шаҳрининг ҳудуди икки баробарга кенгайиши, аҳолиси 200 минг кишига етиши тахмин қилинган. Ҳозир шаҳарнинг Гурлан, Хонка, Янгиариқ ва Шовот йўллари ҳудудларида ҳам қурилишлар олиб борилаётир.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, бунёд этилиши кўзда тутилган «Урганч СИТИ»ни Урганч шаҳри ва унинг йўлдош шаҳри «Наврўз» шаҳарчаси оралиғида, 10-15 гектар бўш турган ҳудудда қуриш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайман. Унда 9, 12, 16 қаватли турар-жойлар, янги услубдаги мактаб, боғча, поликлиника, дам олиш ва маданият масканлари, савдо ва хизмат кўрсатиш шаҳобчалари, Наманган шаҳридагидек гўзал фаввора ва гулзорлардан ташкил толган замонавий шаҳарча жой олса, минг-минглаб фуқароларимиз орзуси амалга ошган бўларди. Агар шундай йўл тутилса, янги оилалар ўша уйлари жон деб сотиб олишарди. Аҳоли эса худди қўшни шаҳарга саёҳатга боргандай, томошага борарди.

Қолаверса, бундай уйлар таннархи биров арзонроқ бўлар, чунки қурувчи ташкилотлар мавжуд уйлари бузиш ва кўчириш учун ишлатиладиган маблағни иқтисод қилардилар. Маълумки, айни пайтда юртимизда тўйларни ортиқча даб-дабасиз ва исрофгарчиликсиз ўтказиш бўйича катта тарғибот ишлари олиб борилмоқда. Чунки катта тўйлар ортиқча чиқим, харажатга олиб келарди, бу эса кўплаб оилаларни

қарзга ботиради. Хўш, тўйлар ҳақида шунча гапирамузу, аммо оилаларни тўйлардан ҳам чуқурроқ қарзга ботириб, хонавайрон қиладиган одатларимиз ҳақида нега кам гапиримиз? Гап бир авлоднинг ўз умри давомида, яъни 60-70 йилда 2-3 марта уйлари бузилиб, бошқа жойга кўчиб, янги иморат қуриши ва яшаш шароитларини қулайлаштириши учун меҳнати, даромади ва умрини сарфлаётгани ҳақида кетаяпти.

Эсимда, Гўнчи кўпри ёнидаги эски ҳовлимиз 1960 йилда, 8 яшарлигимда устидан йўл ўтиши муносабати билан бузилиб, янги ҳовлимизни ўз боғимиз ичида бир неча йилда қуриб олгандик. Аммо янги йўлимиз ҳам 26 йил ўтгандан кейин, 1986 йилда «қизил чиқиққа» тушди. Натижада оғам иккаламиз ҳар ёққа кўчиб кетдик. Шундан кейин яна 4-5 йил давомида уй қуриш билан шуғулландик. Эшитишимга қараганда, янги СИТИ Беруний кўчасидан бошланиб, кейинчалик Пушкин ва Партав кўчаларини ҳам ўз ичига олар экан.

Бас шундай экан, Беруний ва Ислоҳ Каримов кўчаларида бузилган уйлар ўрнида бошланган қурилишларни давом эттириб, янги СИТИни шаҳар ташқарисидаги очик майдонда курс бўлмасмикан?

Шу ўринда ҳақли бир савол туғилади: ўзи шаҳарнинг тасдиқланган бош режаси борми? Ёки ушбу режа бирон-бир масала кўтарилганда, яъни чоракма-чорак тасдиқланадими?

Очигини айтиш керак: бугун Паҳлавон Маҳмуд, Ўзбекистон, Тинчлик кўчаларида 2-3 қаватли бинолар олдида ёки

ўртасида болалар майдончалари учун, гулзорлар, тоза ҳаво олиш, машиналар қўйиш учун қолдириб кетилган майдонларда ҳам қурилишлар амалга ошириляпти. Аҳоли автомобиллари сони ошиб бораётган бир пайтда эса уларни қўйиш учун жой муаммо. Аввалги лойиҳалаштирилган кўп қаватли уйларда автомашиналар турар жойи ҳисобга олинмагани рост. Аммо бугунга келиб бундай ҳолат, объектив реалликдир. Демак, кўп қаватли уйлар орасидаги майдончаларни автотурар жойларга айлантириб, аввалги лойиҳаларнинг камчилигини ёлса бўлмайди?

Яқинда ҳам Ахборот технологиялари коллежи ёнида 10-15 та машина сиғадиган «автостоянка» бўларди. Бу жойга 3 та муассаса – коллеж, шаҳар ФХДЭСи ва Дошқинжон бобо зиёратгоҳига келган автомобиллар қўйилар эди. Аммо кутубхона қурилади, деган баҳона билан ушбу ҳудуд ҳам бир тadbиркорга бериб юборилди...

Ана энди савол туғилади: шундай тор жойда кутубхона қуриш шартми? Бундай масалаларни тартибга соладиган муассаса борми ўзи шаҳарда? Вилоят ва Урганч шаҳар «Шаҳарсозлик ва архитектура» бошқармалари бу саволга қандай жавоб берад эканлар?

Энди шаҳардаги кинозаллар ҳақида. Бир пайтлар Урганчда 7 та кишики (Ўзбекистон 25 йиллиги киносида 2 та зал, Худойберган Девонов, «Хоразм», «Октябрь», Ёғзаови) ва кўзи ожизлар жамаияти зали), 4 та ёзги («Родина» ва паркта 3 та

кинозал) кинозаллар бўларди. «Ўзбекистон 25 йиллиги» кинотеатри паркта дарвоза қуриш баҳонасида бузиб ташланганидек, Худойберган Девонов, «Октябрь» кинозаллари хусусийлаштирилганидан, «Хоразм» кинозалининг мол-хом ашё биржасига айлантирилганидан, Ёғзаови ва кўзи ожизлар жамаияти биноси бузилганидан кейин эса шаҳарда на кишики ва на ёзги кинозал қолди. Бу ишлар ҳар ҳолда атайлаб қилинмагандир...

Ҳар ҳолда, ҳозир шаҳар маданият ва истироҳат боғида кишики ва ёзги залга эга бўлган янги кинохона қуриляпти, деган хушxabарлар келди. У шу йил ёзда ишга тушади, деган умидимиз бор.

Замонавий клубларда кино томоша қилишга нима етсин! Ҳар сафар Тошкентга борганимда, Навоий номли санъат саройига, аввалги «Панорама» деб аталувчи кино-театрга албатта тушаман. Масалан, яқинда «Ислоҳхўжа» бадий фильмини дўстларим Худойназар Эшчонов ва Комилжон Қодиров билан биргаликда томоша қилдик. Авваллари 2 та залга эга бўлган мажмуа энди катта-кичик 10 та залга эга бўлибди, шундан биттаси ёзги. Ҳар 15 дақиқада битта фильм қўйилади, марҳамат...

Урганчликлар ҳам ана шундай ўзгаришлар юз беришини интиқиб кутмоқдалар.

Баҳодир БОБОЖОНОВ,
Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Хоразм вилояти кенгаши қошидаги «Фахрийлар кенгаши» раиси

✓ Қарор ва ижро

✓ Умид учқуни

Давлат тилида ном бериш (нейминг) хизмати йўлга қўйилади

Глобаллашув даврида ҳар бир халқ ва давлат ўз миллий манфаатларини таъминлаш борасида энг аввало ўз маданияти, азалий кадриятлари, она тилини асраб-авайлаш ва ривожлантириш масаласига устувор аҳамият қаратиши табиийдир.

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг 2020-2024 йилларга мўлжалланган сайловолди Дастурида ҳам айнан ана шу масалалар, хусусан, ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги мақомини янада ошириш, мамлакатимизда ва хорижда кенг тарғиб этиш устувор йўналиш сифатида белгиланган бўлиб, бу борада партия ташкилотлари ҳамда депутатлик корпуси томонидан ўтган даврда бир қатор ўрганишлар амалга оширилган эди.

Жумладан, «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий кенгаши ва партиянинг Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги фракцияси томонидан 2020 йил 19 октябрь куни «Ўзбек тили байрами куни» муносабати билан «Ўзбек тилининг рақамли лингвистик ресурсини яратиш истиқболлари» мавзусида илмий-амалий конференция ўтказилиб, унда ўзбек тилининг энг бой ва гўзал тиллардан бири экани эътироф этилиши баробарида, унинг бойлигини сунистьемол қилиш, тўғри келган-келмаган сўзларни қўллаш давом этаётганлиги, ташкил этилаётган ва давлат рўйхатидан ўтаётган тadbиркорлик субъектлари ва ишлаб чиқарилган маҳсулотларни номлашда кўплаб хатоликларга ҳамда ўзбек тилига нисбатан белпандликка йўл қўйилаётганлиги мисоллар асосида кўрсатиб берилган эди.

Хусусан: «Бала-бала детский магазин», «Аты-баты», «Стиляга», «Салон красоты Адам и Ева» каби номлар, янги турар жой мажмуалари номлари: «Итальянский квартал», «Гранд Муқимий»,

«Гранд Аккурган», «Яшнабод плаза», «Parkwood», «Dream house», «Milano», «Happy family», укув марказлари номлари: «Niners учебный центр», «Your tutor учебный центр», «Pro study» ООО, «Akbar education group учебный центр», «Begim-begoyim hoy», «Beppo education center hoy», «Bernina tikuv mash учебный центр», «Bilimintertrans» ООО.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигидан рўйхатдан ўтган 822 459 та тadbиркорлик субъектларининг амалда қўлланилаётган номлари таҳлил қилинганда, хориж сўзларининг ишлатилишида куйидаги ҳолатлар кузатилди.

Жумладан, ном таркибида хориж сўзлари қўлланоқда: «Qanot-invest», «Kafolat print company», «Noz-shedevr», «Kamtar-NEO», «Saidkomol konsalt», «Munavvar market», «Amirsaid-lyuks» масъулияти чекланган жамаият номлари, ном тўлиғича хориж сўзларидан тузилмоқда: «Fomeks», «Akatsiya», «Groteks», «Kardel», «Dabana», «Protein», «Techno-soft», «Excellent east», «Grand-duet», «Ava rek» масъулияти чекланган жамаият номлари; «Ruxsalis», «dayel world» хусусий корхоналари.

Айрим тadbиркорлик субъектлари номлари ўзбек тилида номланса-да, уларда ўзбек тилидан фойдаланиш меъёрлари қўпол равишда бузилмоқда. Хусусан, «Nazira baratovna chortovasi», «Xayrandaralik mansur», «Sultanbay dixan qaraoy», «Ko'tarmachek bunyodkori», «Muhlisa milk maxsulotlari», «Nurmat tojik avto trans», «Oq tomlik xojiakbar», «Og'alar ishonchli bizness», «Oson arteka» каби ўзбек тилидаги сўзларни нотўғри қўллаш ҳолатлари учрамоқда.

Анжуманда мазкур масалада хорижий тажрибага ҳам эътибор қаратилиб, бугунги кунда ривожланган давлатларда савдо белгиси ва маҳсулотларга ном танлаш (Нейминг) хизматлари оммалашган хизмат турларидан бирига айланганлиги, мамлакатимизда эса бу турдаги хизмат кўрсатиш йўлга қўйиш долзарб масала бўлиб турганлиги таъкидланиб, худди шундай хизмат турини ташкил этиш тақлифи ижро ҳокимиятига тақдим этилган эди.

Куни-кеча Ўзбекистон Респуб-

ликаси Вазирлар Маҳкамасининг «Савдо, ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш объектларига ном беришни такомиллаштириш чора-tadbirlari тўғрисида» қарори эълон қилинди.

Қарорга мувофиқ, Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети ҳузуридаги Давлат тилида иш юритиш асосларини ўқитиш ва малака ошириш маркази ҳамда унинг ҳудудий бўлинмалари савдо, ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш объектларига давлат тилида ном бериш (Нейминг) хизматини амалга ошириши белгилаб қўйилмоқда.

Марказ ва унинг ҳудудий бўлинмаларига объектларга қўйиладиган миллий кадриятларга мос номлар заҳирасини онлайн режимда шакллантириши, уни янгиллаб бориши, бунда давлат тили қоида ва меъёрларига амал қилиши вазифалари юкланган.

Яна бир муҳим ва барчамизни қийнаб келаётган ташқи ёзув, пеллаваҳа, реклама ва эълонлар матнини тайёрлаш, уларнинг тил қоида ва меъёрларига мувофиқлиги масалалари ҳам тартибга солиниб, уни экспертизадан ўтказиш фаолияти ҳам ушбу марказ зиммасига юкланмоқда. Бир сўз билан айтганда, ҳар ким ўзи хоҳлаганча йўл тутмайди. Кўнглига келган ташқи ёзувни қўйиб, давлат тилига белпандлик муносабатда бўлмайди, ўқувчиларнинг асабларини бузмайди.

Шунингдек, марказ ва унинг ҳудудий бўлинмалари номлаш, ном яратиш фаолияти билан шуғулланаётган тadbиркорлик субъектлари билан ҳамкорлик қилиши, маслаҳатлар бериши, жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларига кўра шартнома асосида хизмат кўрсатиши каби вазифаларни ҳам амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлади.

Таъкидлаш лозимки, мазкур қарорнинг ижроси бугун кўчаларимизни тўлдириб турган имловий, стилистик хатоликларга бой бўлган турли тилдаги, имлодаги ёзувларни тартибга келтиришда катта аҳамият касб этади.

Дониёр ТОШБОЕВ,
Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий кенгаши бўлим бошлиғи

Кўчада қолган аёлга ер бериладиган бўлди

Гулшан Ишонқулова ўз оиласини сақлаб қолиш мақсадида депутатлар, маҳалла масъуллари, профилактика инспектори, қишлоқ оқсоқоллари билан учрашиб, улардан маслаҳатлар олди, ўртадаги низошни бартараф этишга роса ҳаракат қилди. Аммо...

Эрининг ҳеч қаерда иш-ламаслиги, ҳеч нарсадан ҳеч нарса йўқ аёлига қўл кўтариши, фарзандларини турли баҳоналар билан кўчага ҳайдаши одатий ҳолга айланиб қолгани учун ҳам оилани сақлаб қолишнинг имкони бўлмапти. Бироқ Гулшан Ишонқуловага шундан кейин ҳам осон бўлмади, энди у айни вақтда яшаб келаётган, аслида ҳозир ҳам яшагга торлик қилиб қолган уйдан чиқиб кетмоқчи. Чунки ана шу чордевор уй сабаб яна жанжаллар давом этишини билди. Аммо уч нафар фарзанд билан борадиган жойи ҳам йўқ.

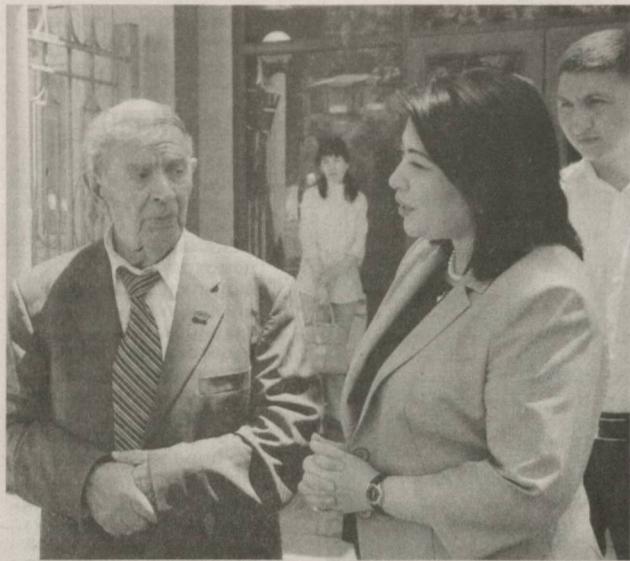
Шу боис, у ўзига уй-жой қуриш учун ер сўраб бир неча маротаба масъул ташкилотларга мурожаат қилди. Натижа бўлавермагач, Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясидан Миришкор туман Кенгашига сайланган депутат Алмаз Бектошевдан ёрдам сўради.

Кўп ўтмай Г. Ишонқуловага Помуқ қишлоғидан уй қуриш учун ер майдони ажратилдиган бўлди. Бундан ташқари ногирон фарзандини давлатиш учун тегишли фонд ва жамғармалар ҳисобидан 3 миллион сўм маблағ ҳам ажратиб берилди.

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Қашқадарё вилояти кенгаши Ахборот хизмати

БИЗНИНГ КУЧИМИЗ – БИРЛИК ВА АҚИЛЛИКДА; БИЗНИНГ ҚУДРАТИМИЗ – МЕХР-ОҚИБАТ, ЎЗАРО ҚўМАН ВА САХОВАТДА; БИЗНИНГ ЮТУГИМИЗ ЭРТАНГИ КУНГА БўЛГАН ЮКСАН ИШОНЧИМИЗДА.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ НАВРўЗ УМУМХАЛҚ БАЙРАМИГА БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАРОСИМДАГИ ТАБРИК СўЗИДАН.

ХУДОЙБЕРДИ ТҶУХТАБОВЕВ НЕГА «МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ»НИ ТАНЛАГАН ЭДИ?

«...Мен партия ташкил топган дастлабки даврлардаёқ шу юртнинг бир зиёлиси сифатида унга аъзо бўлганман. Ва, қалбан ҳамиша шу партия билан биргаман. Гарчи ҳозир тадбирларида бевосита иштирок этолмаётган бўлсам-да, лекин ўзимни бир ижодкор, зиёли сифатида асарларим билан унинг мақсад ва вазифалари ижросига бевосита ҳисса қўшяпман, деб ҳисоблайман. «Миллий тикланиш» миллатнинг асл қадриятларини кўтариб чиқиши ва ҳимоя қилиши керак бўлган партия. «Ўзбекман» деган одам унга аъзо бўлишга ҳақли. Биз ҳаммамиз шу миллат фарзандимиз. Миллий қадриятларимиз эса бугун дунёга тараннум қилишга арзигулик. Эътибор беринг: саломлашиш, меҳмон кутиш, фарзанд тарбиялаш, ўзгаларни ҳурмат қилиш, ҳалол-поқ яшаш... Санаб адоғига етиш қийин. Ёки аҳамият берсангиз, дунёнинг кўплаб тилларида маънавият, муҳаббат, садоқат, вафо, ибо ва ҳаё каби гўзал тушунчаларни ифодаладиган сўзлар мавжуд эмас. Демак, мавжуд қадриятларимиз билан биз бошқа халқларга ҳам ўрнак бўладиган даражадамыз, айтиш мумкинки, биз бу билан бадавлатимиз, улғумиз. Ана шу қадриятларимиз – бойликларимиз тарғиботига урғу беришимиз, асраб-авайлашимиз керак. Албатта, фермер ҳам, тадбиркор ҳам керак. Уларнинг кўпайгани яхши. Улар кўпайса, халқ бой бўлади. Лекин ана шу фермер ёки тадбиркор гуллаб-

яшнаши, халқини бой қилиши учун, энг аввало, унинг ўзи пок, ҳалол бўлиши, ўзганин ҳақидан кўрқиши, топганини ўзгалар билан баҳам кўра олиши керак. Бунинг учун ҳам миллий қадриятларимизни юксалтириш талаб этилади. Бу партиямизнинг бирламчи вазифасига айланиши, миллатимиз ва унинг қадриятлари буюклигини нафақат мамлакатимиз, балки бутун оламга ёйишимиз керак».

2018 йил август. Ушбу фикрлар партиядошимиз, устоз Хуршид Дўстмуҳаммад муаллифлигидаги «Ўзлик ҳақида суҳбат» номли партия тарихига оид маъбадан олинди.

Ушанда Худойберди Тўхтабоев «Ўзим ҳар жойдаман, кўнглим сандадир» деб партия шайнига илиқ фикрлар билдиргани ва партия биносини эринмай айланиб чиққанлари кечагидек ёдимда.

«...ўша пайтда партиянинг алоҳида ўз биноси йўқ эди, доим кўчиб юрарди. Энди анчайин кўркам, чиройли бинога эга бўлибсизлар, ҳавасим келди. Аслида ҳам шундай бўлиши керак», деган эдилар раҳматли Худойберди ака.

Болагимизнинг энг гўзал онлари учун партиямиз фахрийси, улугъ адибимиздан чексиз миннатдоримиз. Жойлари жаннатлардан бўлсин.

Феруза МУХАМЕДЖАНОВА,
Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий Кенгаши раиси ўринбосари

ҚОЗОҒИСТОН «РОССЕЛЬХОЗНАДЗОР»ГА ҚАРШИ УРУШ ЭЪЛОН ҚИЛДИМИ?

Агар бир, бир ярим йиллик ахборотларни таҳлил этсак, Россиянинг энг нуфузли идораларидан бири саналган «Россельхознадзор»нинг «ўғайнигоҳи»дан Ўзбекистон ҳам бенаиб қолмаганини кўрамиз.

Хусусан, 2020 йилнинг декабрь ойида айнан ана шу ташкилотнинг «буюк изланиш»лари туфайли Россияга Фарғона вилоятидан экспорт қилинган қуруқ меваларда «капировий жук» топилган эди. Бундан аввалроқ – 26 ноябрда эса «Россельхознадзор» ижодкорлиги билан Ўзбекистонда етиштирилган помидор ва қалампирлар россиялик истеъмолчилар учун «яроқсиз» экани маълум қилинган.

Маълумотларга қараганда, ўтган ҳафтада Қозоғистон ўзини «постсовет ҳудуди»да гегемон деб ҳисоблаётган «Россельхознадзор»нинг юқоридегидек кирди-корларини фош қилган.

Таъкидланишича, русларнинг назоратчи органи Россияга 2020 йилнинг 16 декабридан Павлодар, жорий йилнинг 18 январидан бошлаб эса Ақтўбе ва Олмота вилоятларидан помидор ҳамда қалампир олиб киришни тақиқлаб қўйган.

Сабаб сифатида ўша биз билган – «меваларнинг жигарранг бужмай-иш вируси» касаллиги аниқлангани кўрсатилган.

Буни қарангки, қардошларимиз «сабзавотчи цензор»нинг ушбу айбловлари асоссиз эканини исботлашга муваффақ бўлибдилар. Айни шу тақиқлар сабаб ўтказилган мустақил ва ҳолис текширувлар жараёнида помидор ва қалампирларда ҳеч қандай касаллик йўқлиги маълум бўлибди.

Шундан кейин Қозоғистон расмийлари Россиянинг ушбу тақиқини очикчасига икки мамлакат ўртасига қўйилаётган гов деб атади. Хусусан, Қозоғистон савдо ва интегра-

ция вазири ўринбосари Жанел Кушукваннинг айтишича, Қозоғистон «Россельхознадзор»нинг куракда турмайдиган навбатдаги ҳаракати асоссиз эканини исботлашга эришди ва буни бошқаларга ҳам тан олдириди. Ш.Кушуква, шунингдек, Евроосиё Иқтисодий Комиссиясидаги ҳамкасблар ушбу тўсиқни бир кун давомида бартараф этишлари шартлигини билдирган.

Шу ўринда юқоридеги тақиқлар адолатсиз экани ўз тасдиғини топгунга қадар қозоғистонлик тадбиркорлар 200 млн. тенгедан зиёд ёки 477 минг доллар миқдорда зарар кўрганани таъкидлаш лозим.

@platformauzbning айти шу масалага муносабати эса «билмадик, шу пайтгача, бундай ноҳақ чекловлар туфайли Марказий Осиё мамлакатлари деҳқонлари қанча зарар кўрган экан...» деган сўзлар билан яқунланди.

Равшан МАҲМУДОВ

Фуқаролиги бўлмаган шахслар сонини камайтириш масаласи муҳокама қилинади

Ўзбекистон ташаббуси билан 26 март куни Марказий Осиёда фуқаролиги бўлмаган шахслар сонини камайтириш ва унга барҳам бериш масалаларига бағишланган минтақавий давра суҳбати бўлиб ўтади.

Онлайн-муҳокама Ўзбекистон Республикасининг халқаро мажбуриятлари ва Президент Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Инсон ҳуқуқлари буйича кенгаши 46-сессиясида илгари сурган ташаббусларини амалга ошириш доирасида ташкил этилмоқда. Ушбу тадбирни ўтказиш замирида БМТ Бош қотиби Антониу Гутерришнинг фуқаролиги бўлмаган инсонлар сонини камайтиришга қаратилган чақирғини қўллаб-қувватлаш мақсади ҳам мужассам.

Давра суҳбатида Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркменистон-

нинг фуқаролиги бўлмаган шахслар масалалари билан шуғулланадиган давлат органлари, жумладан, ташқи ишлар, ички ишлар, адлия вазирликлари, миграция ва регистрация ишлари буйича давлат хизматлари, статистика кўмиталари, шунингдек, инсон ҳуқуқлари буйича миллий институтлар ва минтақанин тегишли фуқаролик жамияти институтлари вакиллари иштирок этиши кўтилмоқда.

Тадбирдан кўзланган асосий мақсад фуқаролиги бўлмаган шахслар сонини камайтириш ва унга барҳам бериш соҳасидаги халқаро стандартларни таҳлил этишдан иборат. Шу билан бирга, «#IBelong!» глобал кампанияси мисолида Марказий Осиёда фуқаросизлик муаммосига барҳам бериш борасида эришилган ялпи илғор натижаларни баҳолаш, юқори даражадаги

сегментнинг фуқаросизлик масалалари буйича фаолияти самараларини таҳлил қилиш ва минтақа мамлакатлари бу борада зиммаларига олган мажбуриятларнинг бажарилиши ҳолатини кўриб чиқиш кўзда тутилмоқда.

Давра суҳбати доирасида айти соҳада мавжуд илғор таъриба ва муҳим натижаларни ўзаро алмашиш режалаштирилган. Бундан ташқари, фуқаросизлик муаммосига барҳам бериш борасида мавжуд бушлиқлар, шу муносабат билан қонунчиликка киритиладиган зарур ўзгаришлар, бугунги кун талабига жавоб бермайдиган жорий амалиёт тизимини қайта кўриб чиқиш мўлжалланган.

Инсон ҳуқуқлари буйича Ўзбекистон Республикаси Миллий марказининг матбуот хизмати.

ЎЗА

✓ Муаммо билан юзма-юз

ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ ДИҚҚАТИГА!

МАСХАРАБОЗЛИКДАН МУДДАО НИМА?

Дангалини айтганда, бугун давлат хизматларидаги айрим амалдорларнинг ҳаммамизда олиб борилаётган ислохотлар ривожига ҳисса қўшиш у ёқда турсин, бу ўзгаришларнинг асл мазмун-моҳиятини тўла англаб етмаяптилар.

Таассуфки, бу ҳолат айрим олий таълим муассасаларига ҳам бегона эмас экан. Гапнинг индаллосига ўтсак, Жаҳондор Бўриев 2003 йилда Тошкент Ислом университети (ҳозирги Ўзбекистон Халқаро Ислом академияси)ни тамомлаб, бакалавр йўналиши дипломини олган. Мақсади – ишчи виза олиб, араб давлатида мутахассислиги буйича ҳалол меҳнат қилиши.

– Ҳозирги тартибга кўра, МДХ давлатларида таҳсил олган талабаларнинг араб давлатлари ишчи визасини олишига рухсат бериш билан Саудия Арабистонининг Покистондаги элчихонаси Маданият маркази мутасаддиси, профессор Муҳаммад Абдулазиз ал-Маъдани шуғулланар экан, – дейди Жаҳондорнинг онаси, филология фанлари номзоди Маъмура Рашидова. – У киши халқаро меъёрларга риоя қилган ҳолда, ўғлимнинг ҳақиқатан ҳам шу олий таълим даргоҳини битирганини билиш учун Ўзбекистон Халқаро Ислом академиясига инглиз тилида сўров хати жўнатди. Ажабтовур ҳангомалар ана шундан кейин бошланди. Академиядагилар ушбу хатга жа-

вобни... ўзбек тилида ёзиб беришди. Ваҳоланки, худди шу мазмундаги хат Тошкент давлат аграр университетига ҳам келган, тасдиқловчи хатни инглиз тилида ёзиб жўнатишган!

Табийки, М.Рашидова тасдиқ хатини инглиз тилида ёзиб бериши сўраб, Академия маъмуриятига қайта мурожаат қилади. Аммо, Халқаро ҳамкорлик буйича проректор Б.Мамадиевнинг 2021 йил 25 февралдаги №06-381 рақамли жавобиди: «Сизнинг 24 февралдаги қайта мурожаатингизга жавобан, академияда барча ёзишмалар амалдаги қонун талабларига биноан ўзбек тилида амалга оширилишини маълум қиламиз», дейилган.

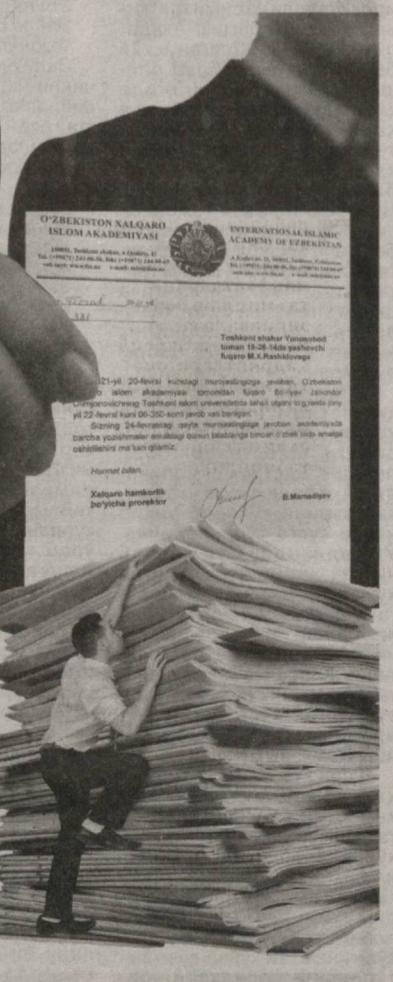
Бу ҳолатга қулиш керакми, куйишми? Айтайлик, Академияга хориждан меҳмонлар келса-ю, халқаро ҳамкорлиқни ривожлантиришга масъул бўлган раҳбар шахс – Жаноб Мамадиев ўзбек тилини билмаган меҳмонга ўзбекча гапир, менга, бўлмаса туёғингни шикиллат, дейиши керакми? Ёки аниқ бир савол: Академия томонидан чет эллик ҳамкорлар билан ҳамкорлик буйича ёзишмалар ҳам фақат ўзбек тилида олиб бориладими? Тўғри, Ўзбекистон Республи-

касининг давлат тили ўзбек тили ҳисобланади. Бироқ, хоҳласанг шу, бўлмаса тўрт томонинг қибла, қабилида «ҳақ» деб туриб олган ҳурматли проректор «Давлат тили ҳақидаги Қонуннинг 9-моддасида белгилаб қўйилган: «Давлат ҳокимияти ва бошқарув органларида иш давлат тилида юритилади ва заруриятга қараб бошқа тилларга таржима қилиниши таъминланади», деган нормадан мутлақо беҳабармикинлар?

Тасаввур қилинг, у киши ёзиб берган хат профессор Муҳаммад Абдулазиз ал-Маъданининг қўлига етиб борса... Наҳотки, халқаро мақомдаги олий ўқув юртида биронта тил билмайдиган киши бўлмаса, дея ажабланмайдами? Ва, бу саволни биз жиддий равишда Ўзбекистон Халқаро Академиясининг ректорига, шу жумладан, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига бермоқчимиз: бу масхарабозликдан муддао нима, юртимиз шаънини хориж давлатларида чилпарчин қилишми, ёки?..

Сиздек алломо замонлар билан Учинчи Ренессансга қачон етиб борамиз, жаноблар?!!

Олим БҮРИ

Депутатлар бир тўхтамга кела олмадилар

Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси фракцияси йиғилишида янги тахрирдаги «Ер кодекси» лойиҳаси муҳокама қилинди.

— Сўнгги йилларда ер билан боғлиқ юз берган зиддиятлар бу борадаги ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар мукамал эмаслигини кўрсатди. Шу маънода, янги тахрирдаги «Ер кодекси»нинг ҳар бир моддасини шошилмасдан мукамал кўриб чиқишимиз лозим. Чунки одамларнинг тирикчилиги ер билан боғлиқ. Ерни боқсанг — ер сени боқадди, деган гап бежизга айтилмаган, — деди Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Спикерининг ўринбосари, фракция раҳбари Алишер Қодиров.

Йиғилишда Ер кодекси лойиҳаси Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 15 октябрдаги видеоселектор йиғилиши баёнининг 3-банди ижросини таъминлаш мақсадида ишлаб чиқилган ва унга жами 63 та янги норма киритилиб, саккизта норма чиқарилгани маълум қилинди.

Таъкидланганидек, кодекснинг қабул қилиниши ердан мақсади, оқилона ва самарали фойдаланишни таъминлайди, талон-тарожликка йўқ қўйилмайди. Юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқи ҳимоя қилинади, мулкчилик асоси яратилади. Бу борада ижро органлари, халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлар депутатлари, шунингдек, давлат назоратини амалга оширувчиларнинг ваколат ва вазифалари аниқ белгиланади.

Депутатлар ҳудудларда сайловчилар билан бўлган учрашувларда ер билан боғлиқ билдирилган муножаатлардан келиб чиқиб, хусусий мулк ва уни ижарага бериш, кредит олишда ерни гаровга қўйиш, солиқ тўловлари, деҳқон, фермер ва кластерлик фаолияти, кодексга киритилган янги атамалар изоҳи билан боғлиқ масалаларда ўз тақлифларини бердилар.

Йиғилишда айрим депутатлар лойиҳага киритилган янги тахрирдаги ўзгаришларни қўллаб-қувватлаган бўлса, бошқа депутатлар уларни рад этиб, ўз тақлифларини ўтказишга ҳаракат қилдилар. Хуллас, икки соатлик тортишувлардан сўнг бир тўхтамга келинмади. Ушбу масала бўйича яна фракция йиғилишини ўтказишга келишилди.

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий кенгаши Ахборот хизмати

РУЖИМНИ ЁРИТГАН КЎШИКЛАР

Керосин чироқ хира милтирайди. Уй тўрида виқор билан ўтирган отам дастурхонга дуо ўқийди. Қай биримиз жилмайиб, қай биримиз эса илжайганча дуога кўшилишимиз. Олдинда эса бизни кеча бошланган китобнинг давоми кутяпти. Опаларим шоша-пиша ўчоқбошини саранжомлаб келадилар. Ва ҳамма отамга илҳақ назарини ташлайди. Ниҳоят у:

— Қани, улим, бошла, — дейди Эркин акамга.

Ана шу буйруқни кутиб турган акам тоқчадаги қалин муковали китобни қўлига олади. Сўнг ичидан шавқи тошиб ўқий бошлади.

Янги ой ёр юзи била кўруб эл шод байрамлар, Манга юзи қошингдин айру байрам ойида ғамлар, Юзи наврўзи васли ийддини Бобур ғанимат тут, Ки мундин яхши бўлмас бўлса юз наврўз байрамлар.

Ҳазал қатларидан жой олган майин сўзлар таъсириданми, акамнинг ғазалини оҳанг билан ўқийётганидами ёки фарзандининг кўзларидаги ёлқин вужудига иссиқлик берганиданми, оппоқ юзлари қизаринқираган энам отамдан сўрайди:

— Отаси бунни ким жозган? Эркин акам бир лаҳза муттолаадан тўхтади. Кўп нарсани билгучу отам кўзлари порлаганча:

— Заҳириддин Муҳаммад Бобур, — дейди ғурур билан.

Энам бошини оҳиста тебратди. Биз унга термилиб кўзлари андак намланганини сезамиз. Унга аянам яқинроқ суриламиз. Оппоққина, бўлиқ кўлларини маҳкам ушлаб оламиз. Эртақлар, мақолу ривоятлар, айтимларга уста энамнинг кўнгли ана шундай нафис эди.

Эртаси тонг саҳардан бир нимадан қуруқ қолгандек ўйғониб оламиз.

— Бугун Наврўз, — деймиз бир-биримизга шодланганча боқиб.

Наврўзни бизнинг бадахшонликлар Жилбоши, деб атайдилар. Жилбоши ҳали кўнғироғини чалмасдан қишлоқнинг паст-баланд кўчаларида, барча уйларида тозалаш, саришталаш ишлари бошланади. Эртақлар, оиланинг ўғиллари бу кундан олдинроқ ҳовлидаги хас-хазон қоплаган ерларни ағдарар, кеч қуздан қолган, чириган япроқлар йиғиштирилар, жуяқлар олинар, даррахтлар оқланар, хотин-халаж идиш-товокларни кумда ярақлатишар, кирлар ювилар, дазмоллар босилар, қизлар, аёллар кўлларига хина, қошларига ўсма қўйиб созланишар эди.

Уша кунни апил-тапил чойларимизни ичиб, энам тиккан пошшойи кўйлақларимиз, ироқи дўппиларимизни киийиб ясаони оламиз. Акаларим энам йўрмалаган шоҳи белбоғларини бойлаб олишади. Отам бошчилигида қишлоғимизнинг ўртасида қад кўтарган «Маслаҳат тепа»га йўл оламиз. Бу қўхна ва қадимий, бир замонлар босқинчи дориганда ёки қишлоққа ноғохон томондан сел ёпирилганда одамларга бошлана вазификасини бажарган тепаликда эл Наврўз тантанасига йиғилади. Кечгача давом этган ўйин-қулги, ҳазил аралаш меҳмондорчилик ниҳоят Алимардон бобом дуосидан сўнг тугалланади.

Эртаси хўроз қичқирмасдан қишлоғимизнинг ҳар бир ҳовлисида Йилбоши маросимига тайёргарлик бошланади. Дастурхон солинади. Акаларим эса маърака қозонни кўтариб чиқиб ичини сувга тўлдирадилар. Ўт қаланади. Сув қайнаб чикқач хамир қориладиган ҳужрадан энам бархашларга солинган уграни кўтариб чиқадилар. Угра бир қайнаб чикқандаёқ олов пасайтирилади. Корсонтовоқда суюлтирилган чакки, қиймалаб тўғралган кўкатлар, мурч аралаштирилган уграоши иштахамизни қитқилади.

Тушликка яқин бу таомил ҳам тамом бўларди. Биз ҳам ҳамма қатори дарвоза ташқарисига тўшалган гилам, кўрпачаларни йиғиштирар, идиш-товоқ ювишда энамга ёрдам берар, акаларим қозон-ўчоқларни жой-жойига қўйишар эди. Шундан сўнггина отам қўйни-қўнжини тўлдириб, чойнакдай-чой-

накдай олма-анор, увиздай сап-сарик каттақўрғони маййиз, шақирлаган ёнғоқлар, пайшанбанинг парвардаси, сутга қорилган элакдай ноллар — хуллас, энг яхши егуликлардан жамлаб, акаларимни олиб Алимардон бобомнинг уйига кетар эди.

Неча кунлардирки тинмаган энам биз болаларига кўзларининг ичини меҳрга тўлдириб қарайдилар. Опаларим дарҳол йўнғичқапоёга шолча ташлаб, кўрпачалар тўшайдилар. Энам ҳамиша оппоқ сурп халтада сақланадиган чанқовуз ва доирани кўлларига олиб бизни ўша томон бошлайдилар.

Энам... Ўзбекиона қадриятларимизни қадрлагувчи, бошига кўтаргувчи, биз фарзандларининг онгига ўз айтимлари билан ана ўша бойликларни қадрлашни ўргатган энам.

Энам чанқовузни ҳам жуда чиройли қаларди. Оддийгина мисдан ясалган созадан шундай нағмалар чиқарар эдиларки, кўз олдимга ҳайбатли тоғлар, баланд даралар, сувлари шошқин сойлар келиб кетарди. Энам эса чанқовузни тишлари орасига аста олганча, чап қўли билан созининг учини тутганча, ўнг қўли билан нозик симни шундай майин тортардики, гўё жаннатий бир садо янграр эди. Ўзи бу садодан маст бўларди энам.

Созларни чалиб бизни олам-олам гўзал тасаввурларга буркантирган энам тиззаларига синглим Ойимгулчани ўтиргизганча бизга Жилбоши кўшигини айтиб берар эди.

Жилбоши кепти, билдингизма?

Этта саҳар турдингизма?

Этта саҳар тура солиб, Қозон-товоқ жувдингизма?

Энди опаларимнинг нигоҳи чинни-чироқ бўлган чойнак қишлоғимизнинг ўртасида қад кўтарган «Маслаҳат тепа»га йўл оламиз. Бу қўхна ва қадимий, бир замонлар босқинчи дориганда ёки қишлоққа ноғохон томондан сел ёпирилганда одамларга бошлана вазификасини бажарган тепаликда эл Наврўз тантанасига йиғилади. Кечгача давом этган ўйин-қулги, ҳазил аралаш меҳмондорчилик ниҳоят Алимардон бобом дуосидан сўнг тугалланади.

Жилбоши кепти, билдингизма?

Қошга ўсма қўйдингизма?

Қошга ўсма қўяйтиб, Жайраганин билдингизма?

Жилбоши кепти, билдингизма?

Қўлга хина қўйдингизма?

Қўлга хина қўяйтиб, Қизариб кетганин билдингизма?

Эртага Йилбоши деган кунни кечқурун Тўрақул аттордан олинган хина сувга қориштирилиб қафтларимизга қўйилар, энам ҳар биримизнинг кўлларимизни кийим-бошларимизни кўрпачаларга юқмасин деб ўраб ташлар эди. Хинаси ювилган қафтларимиз, ҳатто тирноқларимизга қизариб турар, биз бундан бағоят шодланар эдик.

Ана шу аснода энамнинг ижоди бўлган кўшиқ аянам бошқачароқ давом этарди.

Жилбоши кепти, билдингизма?

Буванинг ҳалин сўраб, Бели бугилганин билдингизма?

Кўз олдимизга қотма, қиёфаси жиддий, қўллари чайир, бирорта кўнкаридан бесолим чиқмаган, фақат Қашқадарё эмас, вилоятлару ён-атроф республикаларда ҳам маълум ва

машҳур бўлган, бир замонлар энамнинг тоғаси Саттор Қурбон билан Тожикистондаги Вахш дарёсини отида кечиб ўтган чавандоқ, ёши улғайиб чавагонларга саркорлик қилаётган Алимардон бувам келарди. Унинг кўзларини ярим юмганча, ҳеч сўз демай чой хўплаши, ҳар замонда ўсиқ қошларининг аста кўтарилиб-тушиши хаёлимиздан ўтарди. Ва яна ақли, тадбиркорлиги билан ота-боболаридан мерос бойликни кўпайтириб, элнинг етим-есирларини уйли-жойли қилган, қимсан Худойқулговбой бобом, Ортиқмомоннинг эсини танимаган болалари билан Тожикистоннинг Қулоб туманига қулоқ қилингани ҳақида энамнинг ҳикояси ёдимга тушади. Бой бобом мазорим бегона юртларда бўлмасин деб Москвага хат ёзганлари, у ёқдан ижобий жавоб келгани, эрта баҳорда ота юрт томон кўч органларини айтаётиб йиғлаган энамнинг кўз ёшлари димоғимни ачиштиради. Ўз юртва келгач уй-жой қилиш учун бир пайтлар қўлида отбоқар бўлиб ишлаб, энди колхоз раиси бўлган йигитдан ер сўрагани, инкор этилгач қон босими кўтарилиб вафот этган Худойқулгов бобом хаёлимда гавдаланади.

Жилбоши кепти, билдингизма? Моманинг ҳалин сурдингизма? Моманинг ҳалин сўрайтиб, Нурдан қоганин билдингизма?

Бундай кезлари ўттиз бир ёшида, учта эсини танимаган гўдагини етим қилиб хазон бўлган Ойимгул момом ҳақида эшитганларимиз қулоқларимиз остида жаранглаб кетади. Момоннинг тўпини ойдаи хушчирай, барваста қоматли, бир гаприиб ўн қуладиган дилбар аёл бўлгани ҳақидаги отамнинг айтганлари эсимизга келарди. Отамнинг етимликказобини торганлари, икки укасини опичлаб кўрган хўрликлари, аммо интилиб, ҳаракатдан тўхтамай шундай одам бўлиб етишгани, Алимардон бобомнинг уни ҳамиша қўллаб-қувватлаганлари хаёлимиздан зув-зув ўтади.

Яна бир замонлар буйлари шамшоддек тик, қош-кўзлари тим қора, чилвир сочлари этагини ўпган, Худойқулгов

Эртаси хўроз қичқирмасдан қишлоғимизнинг ҳар бир ҳовлисида Йилбоши маросимига тайёргарлик бошланади. Дастурхон солинади. Акаларим эса маърака қозонни кўтариб чиқиб ичини сувга тўлдирадилар.

бобом бир кўришдаёқ суйиб қолиб, бир хум тилла, бир белбоғ каттақўрғони маййиз эвазига ўғирлаб кетган, кейин уч кечаю уч кундуз тўй қилиб уйланган, бобомнинг энг оғир кунларида ҳам ёнидан жилмаган, садоқати, вафосини намоян этган, энди кексайиб, бир замонлар ойдаи бўлган юзини бешафқат ажинлар босаётган Ортиқбайбича момом хаёлимдан ўтади. Бу кўшиқни эшитганда меҳрибон, эртачки, ривоятчи, кайвони, тўқсоба момомни яхши кўриб кетаверамиз.

Жилбоши кепти, билдингизма?

Отани бориб кўрдингизма?

Отангизни курайтиб, Қарриганин билдингизма?

Бунни эшитиб отам қаригани йўқку, деймиз болалигимизга бориб. Бўйи баланд, қотма, соғлом, қаҳрли ва меҳрли, ҳамиша адолат томонда туршига кучи етадиган отамнинг кексайишини тасаввур қилолмаймиз. Назаримизда у ҳамиша шундай кўркем, бели буқилмайдиган, қадамлари шаҳдам бўлиб қолаверади.

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

йўқ. Унинг сира чарчадим, деб нолиганини эшитмаганман. Чарчаси кўлларидан ишларини оламиз, энди иш қилдирмаймиз, деб ўйлаймиз. Жилбоши кепти, билдингизма?

Тоғани бориб кўрдингизма.

Тоғани бориб курайтиб, Соғинганин билдингизма.

Саттор Қурбон тоғам. Энамнинг биттаю битта тоғаси. Унинг ўғиллари Ашур тоғам, Абдурайим тоғам. Чим тарафда энамнинг ўғай акалари ҳамиша қулиб турувчи, феъли мулойим Абдусалом тоғам, уйига боргудек бўлсақ ўтиргизгани жой тополмайдиган, меҳрибон Абдусамад тоғам. Уларнинг ҳаммаси энамни исми билан эмас Байбича деб атайдилар. Ҳасан-Хусан эгизак тоғаларим энамнинг акалари. Улар шундоққина бир девор ортида яшаса. Нега бизни соғинади, деб ўйлаймиз. Кунимиз тоғаларимизникида ўтса, улар ҳам кунда кунора бизникига келиб туришса. Нега соғинади, ҳайрон бўламиз.

Жилбоши кепти, билдингизма?

Холанинг ҳалин сўрдингизма?

Холанинг ҳалин сўрайтиб, Кўзи киртайганин билдингизма?

Булар Наврўз билан боғлиқ ҳолда энам тўқиган айтимлар. Уни энагинамдан тинглар эканман боболар, момолар, тоғая амакилар, амма-хололар, поччалар, яхшиларни қадрлаш тушунчаси онгимизга сингиб борарди. Айтимда энамнинг завқли юраги, одамларга меҳри, ҳаётга қарашлари, яхшилик исташлари акс этади. Энамнинг ўз олами, ўзлиги яшарди бу айтимларда. Унинг сатрларида энамнинг бутун оламга ва одамларга бўлган меҳри, муҳаббати намоян бўларди. Ётми, танишми — ҳаммага тутган яхшилик гуллари чаппор уради. Эҳ, бу Наврўз баҳона аталган айтимлар, эҳ бу олқишлар. Улар ҳамон менинг юрагимни ёритиб, руҳимни яшаттиб туради.

Жилбоши кепти, билдингизма?

Холанинг ҳалин сўрайтиб, Кўзи киртайганин билдингизма?

Булар Наврўз билан боғлиқ ҳолда энам тўқиган айтимлар. Уни энагинамдан тинглар эканман боболар, момолар, тоғая амакилар, амма-хололар, поччалар, яхшиларни қадрлаш тушунчаси онгимизга сингиб борарди. Айтимда энамнинг завқли юраги, одамларга меҳри, ҳаётга қарашлари, яхшилик исташлари акс этади. Энамнинг ўз олами, ўзлиги яшарди бу айтимларда. Унинг сатрларида энамнинг бутун оламга ва одамларга бўлган меҳри, муҳаббати намоян бўларди. Ётми, танишми — ҳаммага тутган яхшилик гуллари чаппор уради. Эҳ, бу Наврўз баҳона аталган айтимлар, эҳ бу олқишлар. Улар ҳамон менинг юрагимни ёритиб, руҳимни яшаттиб туради.

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Тавба, дейман. Энам нега чарчайди? У жуда чиройли, буйлари баланд, сочлари узун ва тимқора, кўзлари катта-катта. Атлас, сатиндан тишқотирма кўйлақларини ўзи тикади, бошидаги капач ва желакни чиройли, ранго ранг ипақлар билан ўзи йўрмалайди. Тузхалта, қошиқхалта, исирик халталарни ўзи тўқийди, тикади. Бу ёғи кигиз босиб, жўлхурс, ғожари гилам тўқишда ҳам энамнинг олдиға тушадигани

Жилбоши кепти, билдингизма?

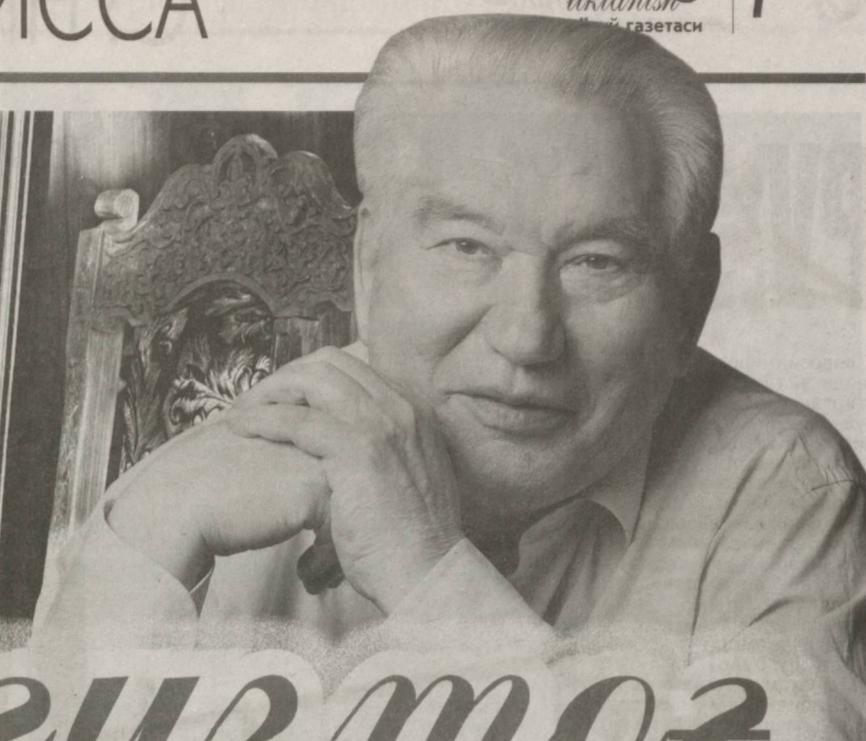
Энани бориб кўрдингизма?

Энани бориб курайтиб, Чарчаганин билдингизма?

Ҳенри Форднинг «Менинг ҳаётим» китобидан

Тухм ерга кириб чечак бўлди,
Қурт жондин кечиб ипак бўлди.
Лола тухмича ҳилматинг йўқму?
Ипак қуртича ғайратинг йўқму?
Алишер Навоий.

Чингиз тоғ

ёки ИФТИХОР ҳУҚУҚИ

Биринчи мақола

Инглизларда «Бир маррани кўзлаган қушлар бир хил баландликда учади» деган мақол бор экан. Дунёга назари, инсонларга муҳаббати, борлиққа муносабати бир хил зотлар ҳам бир хил фикрлайди, бир хил ҳаёт тарзига эга бўлади чамаси. Машхур олим Рустан Раҳмоналиев «Туркий дунё Алишер Навоийдан қарийб беш юз йил кейин адабиёт чўққисига Чингиз Айтматовни олиб чиқди» дея эътироф этадики, бу гапда асос бор. Рустан Раҳмоналиев «Туркий дунё Алишер Навоийдан қарийб беш юз йил кейин адабиёт чўққисига Чингиз Айтматовни олиб чиқди» дея эътироф этадики, бу гапда асос бор. Рустан Раҳмоналиев «Туркий дунё Алишер Навоийдан қарийб беш юз йил кейин адабиёт чўққисига Чингиз Айтматовни олиб чиқди» дея эътироф этадики, бу гапда асос бор.

тадрижда бир муддат материалистик қарашлар устувор бўлди, ҳамма «одам майдундан тарқалган» деб ишонди, бутун борлиққа эгаллик қилиш орқали ўзининг қудратини кўрсатиб қўйишга интилиш кучайди. Бу йўл охири бўҳрон билан тугайди, дунё ўша тузум билан қўшилиб, фаторат топмай, яхшиямки, бу тузумнинг ўзи фаторат толди (узрокроқ яшаганда, балки дунёни ва ўзини маҳв этармиди, балки кутқарармиди?).

Шундай шароитда буюк бобоклонимиз ўз маслағи сифатида ислом дини арконларига амал қилди, уни қўллаб-қувватлади. Севимли ёзувчимиз эса зоҳиран бутун борлиғи билан коммунист даҳрий бўлган, илоҳий мўъжизага, ҳатто (баъзи хотираларда эсланишича) Қуръон оятларининг шифобахшлик хусусиятига ишонмаган (балки сездирифтаган), аммо дуонинг таъсирида шифо толган, қандайдир илоҳий қудратга тан берган, тилида «Оллоҳга шукур!» деб тақдирлашга ўрганган. Вақт тарозиси эса даҳрийликнинг чалқаш ғоя, оқибати йўқ йўл эканини кўрсатди. Истиқсон тарикасида бу ўринда буюк гуманист ва мутафаккирни айблаб бўлмайди. Уларнинг, ўша давр давлат мафкурасининг маъғи, эътиқодининг тамал тоши шундай эди. Билъакс, ўзига хос бетақдор истеъдод соҳиби ҳисобланган, ёзганларида ҳақиқатдан кўра ақлга кўпроқ қўлоқ тутган Максим Горькийдек ёзувчи ҳам йўқсуллар доҳийси ҳақида «Ленин сингари хотираси ҳақиқатан ҳам жаҳонда умрбод қолишга лойиқ бўлган бoshка одам дунёга келган эмас» («В. И. Ленин» очеркида) деб ёзмаган бўларди. Пайгамбарлар, инсоният тарихидаги буюк ислохотчилар ҳаётидан бохабар одамнинг бундай фикрга келишини материалистик дунёқарашнинг кишини ақлдан оздириши дебгина баҳолаш мумкин.

Шах-шубҳасиз, катта истеъдод соҳиби Чингиз Айтматовнинг шу лагерда бўлиши унинг имкониятларини чеklang қўйганлигини, бу тафаккур доираси маҳдудлик эканини ва ундан чиқиб кетиш, рад этиш лозимлигини ёзувчи тушуниб етган бўлса-да, даҳрийликни инкор қила олмаган (мафкуравий чинқиш шу даражада кучли бўлганки, ботинида иккиланиш-

лар рўй берган, зоҳирда тағдор ишоралар, аллегорик тиссоллар орқали бу ҳолатни ифодалаган). Агар ёзувчи ижодий меросига умуман назар ташланса, «ботиндаги иккиланиш»лар исён даражасида эканлигини англаш мумкин. Жуда кўплаб образларида, йўл-йўлакай айтган фикрларида моддионликдан ҳам ташқари олам борлиғига ишоралар, уни инкишоф қилишга интилишлар бўлганини сезиб олиш қийин эмас. Масалан, «Қиёмат» романида диний семинарига талабаси Авдий Каллистратов образини яратди. Борлиққа бутунлай ўзгача назар ва тамойиллар билан қаровчи бу одам зоҳиран диний унсурларни инкор этади, бироқ иккиланида; охирида ўзи янги бир таълимот – янги теология назария яратмоқчи бўлади. Афсуски, унинг бу ҳаракати ўзининг маҳв бўлиши – афъён кашандаги билан тугайди. Шу нуктада ҳам Чингиз Айтматов бу борада иккиланиганини, тағ-заминда, сояда мавҳум бир нарса борлигини ҳис этганини сезиш мумкин. «Кассандра тамғаси» романи эса бошдан-охир икки олам, демак, икки қарашнинг мунозарасидан иборат. Умуман, «Чингиз Айтматов ва дин» мавзуси ҳали кўплаб баҳсларга сабаб бўлади. Диний қарашлар қатагон қилинган шароитда бу хазинанинг бутун жозибасини англаш қийин эди. Максим Горький ҳам диний (муқаддас) китобларни фантастик адабиёт, Худолар, пайгамбарлар, фаршталарни эса фантастик қахрамонлар деб билган экан.

Истеъзоли тарафи – ўзи рухоният оламига суянган таълимотни инкишоф (эътироф) этишда бир мақомда турмаган адиб қахрамонларининг ботиний ҳаётини шунчалик маҳорат ва мантиқли ифодаладики, оқибатда уни адабиётшунослар психологик талқиннинг устаси, дея эътироф этишди. Мабодо бу ҳол дунёқарашда ҳам шунчалик теран томир отганда, ёзувчимиз келажакни олдиндан айта оладиган авлиё даражасига кўтарилармиди? Чингиз Айтматов башоратлари, ростдан ҳам мавжуд, булар ҳақида мавриди билан фикр билдирилади.

Ҳазрат сўз санъатининг назм (шеърят, поэзия) жанрида от сурди. Бир пайтлар қадим дунёда умуман ада-

биёт Поэзия, деб аталган. Бобомиз ҳам шу ақидада солиб турганлар чамаси (аслида, буюк китоб – Қуръоннинг шеърда ёзилгани ҳам шундай эътиқодга сабаб бўлгандир), асарларининг асосий қисми поэзия – шеърят жанрида. Ҳазрат ҳар қандай тасвири, фикр-мазмунни шеърда ифода ҳам мумкин, деб ўйлаганлар. Қолаверса, шеърнинг гўзал шакли ўрни билан мазмунга жозиб бағишлаган – қутилмаган образлар, ташбеҳлар, тиссоллар – шеърнинг темир қолипига солганда фикр шундай чирой касб этган. Шу маънода, наср сўз дурларини тизгинсиз сочиб ташлаш туюлган, шунинг учун «агарки ҳар фикр шеърда бўлди марғуб, анга наср не учун матлуб» дея, фикрни оҳанжамали либосларга буркаб кўрсатишни хуш кўрганлар. Кейинчалик адабиёт ҳаёт фалсафасини чуқур ва қўламли ифодалашга киришар экан, салобатли прозага эҳтиёж пайдо бўлди, дастлаб ҳам назм, ҳам наср аралашиб, қоғозда жилва қилди. Кейин асосий ўзан наср (проза)да қолди. Адабиётнинг бўйи ҳам проза билан белгиланадиган, қайси миллий адабиётда проза жанрида монументал асарлар яратилган бўлса, ўша миллият адабиёти илгор деб тан олинган бўлди. Шеър кўпроқ санъат ва озроқ адабиётдир, проза кўпроқ адабиёт, озроқ санъатдир (адабиётнинг бошқа жанри – драматургия тенг адабиёт ва санъатдир). Чингиз Айтматовнинг прозасини тадқиқотчилар шоирона наср деб баҳолашади. Унинг асарларини ўқиганда, фикр қандайдир тизгинларга тушиб қолмайди, балки парвоз қилади. Ҳам руҳ, ҳам ақл баравар баҳра олади, тўлишиб, мазза қилади.

Энди икки «буюк туркий»нинг бадий маҳоратига назар ташлайдиган бўлсак, ҳазратнинг бу борада эришган муваффақияти ҳамон одам фарзанди эришти олмайдиган чўққи сифатида тан олинаётир. Асарларининг сўз бойлиги жиҳатидан ҳам, сўзни кўзбойлағичлардек ўйнайтиш борасида ҳам, биттикларнинг шакли – жанрлар жиҳатидан ҳам, ҳар бир жанрда қўлланган шакллар, ифодалар жиҳатидан ҳам, ҳаёлий тиссолларни илоҳийлаштириш борасида ҳам Буюк Навоийга тенг келадиган бошқа ижодкорни сўз аҳли хали билмайди. Навоий уммони шунчалик теранки, қарийб беш асрдан буён таҳлилчилар ҳазратнинг таржимаи ҳоли, илҳом манбаи сингари юзаки жиҳватларини тадқиқ қилишдан ичкарига кири олганлари йўқ. Масалан, ҳазрат асарларининг сарф ва навҳининг тадқиқоти бутун бир мамлакат олимларига маънавий озуқа, юмуш бериши мумкин.

Чингиз Айтматов ҳам бадий маҳорат бобида ўзидан олдинги барча сўз аҳлидан юқориға кўтарилди олди, дейиш мумкин. Бунга унинг тан олинган шухрати гувоҳ. Зеро, ундан кейин ҳозирги дунё адабиёт аҳли хали бу даражадаги машхурликка шохид бўлмади. Бу ҳолнинг олмос қирраларидек кўплаб омиллари борки, айни ўшбу мавзу тадқиқотчилар томонидан анча теран ўрганилган. Умуман, академик Р.Раҳмоналиевнинг фикрини рад этмаган ҳолда уни бир олимнинг муносабати тарзида қабул қилиш лозим. Эҳтимол, у ҳазрат Навоий даҳосини тўла тасаввур қиладиган даражада бу хазинадан баҳраманд бўлмагандир, эҳтимол, Чингиз Айтматовни яқиндан билгани туфайли бир ҳикмат сезгандир. Аслида, муסיқа асбобларини бир-бири билан қиёслаб

бўлмаганидек, даҳоларга ҳам бундай усулда баҳо бериш қийин. Нима бўлганда ҳам қавмимиздан шундай буюкларнинг етишиб чиққани катта бахт. Ҳали ул зотларнинг мероси кўплаб қарашларга туртки беради. Барибир бу борада ҳар бир мухлиснинг ўз айтар сўзи, янги топилмаси бўлади. Таржимаи ҳол ёзувчи бадий оламининг ҳам ибтидоси, зува-ласини эканлигини ҳисобга олсак, йиллар сабоғи, теварак-атрофни ўраган муҳит, биологик унсур сифатида адиб борлиғига ижтимоий ҳаётнинг таъсири сингари омилларнинг талқини орқали зуваланинг нақадар эврилгани, катта ҳаётнинг тамал тоши ва тақдир инъомии қай даражада қоришиб кетганини тушунас бўлади. Уша бўҳронли йиллар, оч-юпун ҳаёт ичида милтиқлар ҳаётсеварлик учқуни ва беахтир, яшаб қолиш гарови сифатида турмушда қарор топган ҳалоллик муҳити Чингизни улғайтирди, табиат ато этган жаҳоҳир – иқтидор тирикликнинг ўткир қайроғида сайқал топиб, олмос бўлса, бриллиантдек чирой очди. Буларнинг ҳаммаси дунёда Чингиз Айтматов деган буюк ёзувчини яратди. Халқ даҳоси ҳар қандай шароитда ҳам буюкларга бешик бўла олади. Қолаверса, Яратган шу олатада тирикликнинг мантигини – яшаш завқли эканини, олам мўъжизаларга бойлигини, ҳар бир гўдакда даҳолик яширинганини тасдиқлайди. Ростдан, Чингиз Айтматовни улғайтирган муҳит кўплаб даҳоларга бешик бўлиши мумкин эди.

Қирғизларнинг дунё халқлари маданиятидаги ўзига хос ёрқин қирраси – улларда жаҳон фольклорининг муҳташам асарларидан бири, миллион сатрдан ҳам ортиқ, узлуксиз олти ойлаб куйланадиган «Манас» эпосининг мавжудлигидир. Манасчилар қўлида соз тутмай, дoston воқеаларини ҳаракатлари билан ифодалаб, шунчалик жундашга кириб, тафсилотларни ифодалар эдиларки, уларни илк кўрган киши осмондан Худонинг элчиси тушибди ва у бандаларга ўзларининг қимлигини сўзлаб бераётти, деган ҳаёлга бориши мумкин эди. Манасчи бўлиб танилиш учун, шах-шубҳасиз, оҳанрабодек хотирадан ташқари жисмоний қимлик, одамларни мафтун этадиган хушрўйлик, сўзамоллик, қолаверса, Худонинг назари лозим бўларди. Масалан, ёзувчи билан елкадош бўлган манасчилардан бири Саёқбой Қоралаев ўсмирлик пайтида чўпонлик қилиб юргани асосида қаршига най-засини ялтиратиб, бир отлик келгани, унга «Шу кундан бошлаб сен «Манас»ни куйлаб юр. Озгингни оч!» дегани ва озгина суик сувни куйиб юборгани, сув куйиб, хушидан кетгани, кўзини очса, ҳеч ким йўқлигини айтиб берган. Унлаб манасчиларда ана шундай илоҳий инъом бўлган. Утган аср бошида Соғимбой Уразбоқов ана шундай машхур бўлган. Кейинроқ Бойимбет (лақаби – Туғалоқ Мулда) бу йўналишда шухрат қозонган. Унинг «Манас» сатрларини араб имло-сида қоғозга туширган ёзувлари Мухтор Аvezовгача етиб келган. Улардан сўнг Тўқтағул, Қотаган, Ҳаромўлди Уразов ва бошқалар бу санъатда машхур бўлганлар.

Манасчиларнинг халқ орасидаги обрўси ҳақида Чингиз оға бир эсдалигида шундай ҳикоя қилади: «Биз Саёқбой Қоралаев билан Чуй вилоятининг бир хўжалиғига борадиган бўлдик. Оқин ташриф буюришини эшитган оломон тоғ этакларидан, водийлардан,

овулардан дарёдек оқиб келарди. Саёқбой супада ўтириб, сайхонликда жойлашиб олган юз-минглаб юртдошлари хузурда дoston айтишни бошлади. Кўп ўтмай, булут кўриниб, шундай ёмғир куйдики, тоғтошларни ювиб кетадигандек эди. Таассуфки, ана шундай сел-довул остида одамлар қимирламай, оқинни тинглади. Оқиннинг тилидан янграётган Сўз шамол шиддатини ҳам, довул даҳшатини ҳам қирқиб кетаётган, халқ уммон каби кенг яйловда ёйилиб жой олганча, унинг сеҳрига маҳлиё бўлиб қолган, бутун борлиқни унутиб, селу сомон бўлиб тингларди «Манас» оҳангларини. Ҳа, шундай, минг йиллар тароғида чийралган инсоний ғоялар ёзув-чизувни билмаган, хат-саводсиз, маълумотсиз халқни мафтун этганча, уларни оломон ёки пода бўлиб эмас, яратувчи, бунёдкор куч бўлиб бирлашишга ундарди, эзулиқни асраб-авайлашга чақирарди ва тириклик маъносини англашга ташна қалбларга малҳамдек таъсир қиларди – ҳаёт дарсидан сабоқ беради. Бу ҳолини кўриб, эҳтимол, ёзувчи сўзнинг қудратига нечанчи мартадир яна бир бор имон келтиргандир. Бир пайтлар Чўкон Валихонов дунё жамоатчилиғига «Манас» эпосидан бохабар қилганда, яъни унинг илк тадқиқотлари эълон бўлганда, дунё худди Миср эҳромларини қайта кашф этгандек ҳайратда қолган экан. Чингиз Айтматов биринчи навбатда «Манас» ватанининг фарзанди эди.

Чингиз Айтматов шахсиятига таъсир этган омиллардан яна бири, у – донишманд халқнинг теран маънавиятидан баҳра олиб ўсгани. Турк қавмининг бой тарихи муслмон маданияти билан омута бўлиб, шундай хазина юзага келган эдики, уни идрок этиб, туйунгидан мўралаган киши ҳам борлиқда анча юксак кўтарилма оларди. У эса табиатан ҳам «юкори»лар қавмидан эди: Айтмат бобоси кўли гул дуррадгор, ҳам темирчи, боз устиди дурустгина бахши эди, отаси Туракул Айтматов даврининг раҳбар шахсларидан бўлиб, юксак давраларда, катта шахарларда умргузаронлик қиларди. Чингиз номлари афсонага айланган Шабдон ботир, Ҳожимқон ҳақида кўп ҳикоялар тингланган, халқ қалбидан жой олган бу қахрамонларнинг фаолияти уни илҳомлантирарди. Уларнинг феъллидаги мардлик, олижаноблик, ҳалоллик сингари фазилатлар қалбда куртак ёзган орзуларига ҳаёт суви бўлиб етиб борарди.

Рус армиясининг полковниги даражасига етган Шабдон ботир элининг қалқони эди, босқинчилар ундан ҳайқиб, маҳаллий аҳолига човут солишга ботина олмасдилар. «Олой маликаси» деб ном қозонган Курбонжон додхоҳни Скобелев асир олади. Ботир ўзини гаровга қўйиб, халқ қасоскорини озод этади. «Туркистон» мухториятини тузган ва унинг раҳбарларидан бўлган сиёсатчи ва давлат арбоби, юксак салоҳиятли маърифатпарвар, Фёдор Достоевскийдек ёзувчи ҳам истеъдодига тан берган Чўкон Валихонов эса маърифат бўстониға қадам қўядиган ҳар бир маҳаллий ёшнинг идеали эди. Уруш йиллари ўз жамгармасидан самолёт ясаиб, фронтга жўнатган курашчи полковн Ҳожимқон қайсидир маънода тирик афсонага айланганди. Чингизни ўраб турган жонли жараёндаги бу ҳаётбахш ҳақиқатлар ёш йигит маънавий дунёсида истиқболнинг тамал тоши бўлиб эврилди. (Давоми бор)

Блогер минбари

Ўзингдан чиққан балого – қайга борасан давога?

@platformauzb ўз ўқувчилари эътиборини нозик бир масалага қаратибди.

Бизда ЕОИИ ҳақида ҳамон икки хил қараш бор: бир кутб унда сиёсий манфаатлар устун, собиқ СССРни тиклашга интилиш бор, дея иддао қилса, иккинчи кутб йўқ, бу иқтисодий ҳамкорлик учунгина тузилган ташкилот, дея оёқ тираб, уни оқлашга уринади. Асл ҳақиқатни эса фақат вақт кўрсатади.

Лекин у ер, бу ерда собиқ Иттифоқни қўмсаш ёки уни эслатишга уринувчи ҳолатлар учраётгани кўнглингизда безовталик уйғотиши табиий. Мана, суратда кўриб турганингиздек, пойтахтимиздаги айрим дўконларда худди шу номда музқаймоқ сотилимоқда. Бунга бозорларимизга Россиядаги ишлаб чиқарувчи эмас, афсуски, ўзимизнинг маҳаллий қорхона етказиб бераётганига нима дейсиз?

Тадбиркор буни қандай изоҳлашини билмадим, лекин мен унинг бу ишини қадимда қалъа дарвозасини ичкаридан душманга яширинча очиб бериш ҳолатига ўхшатдим...

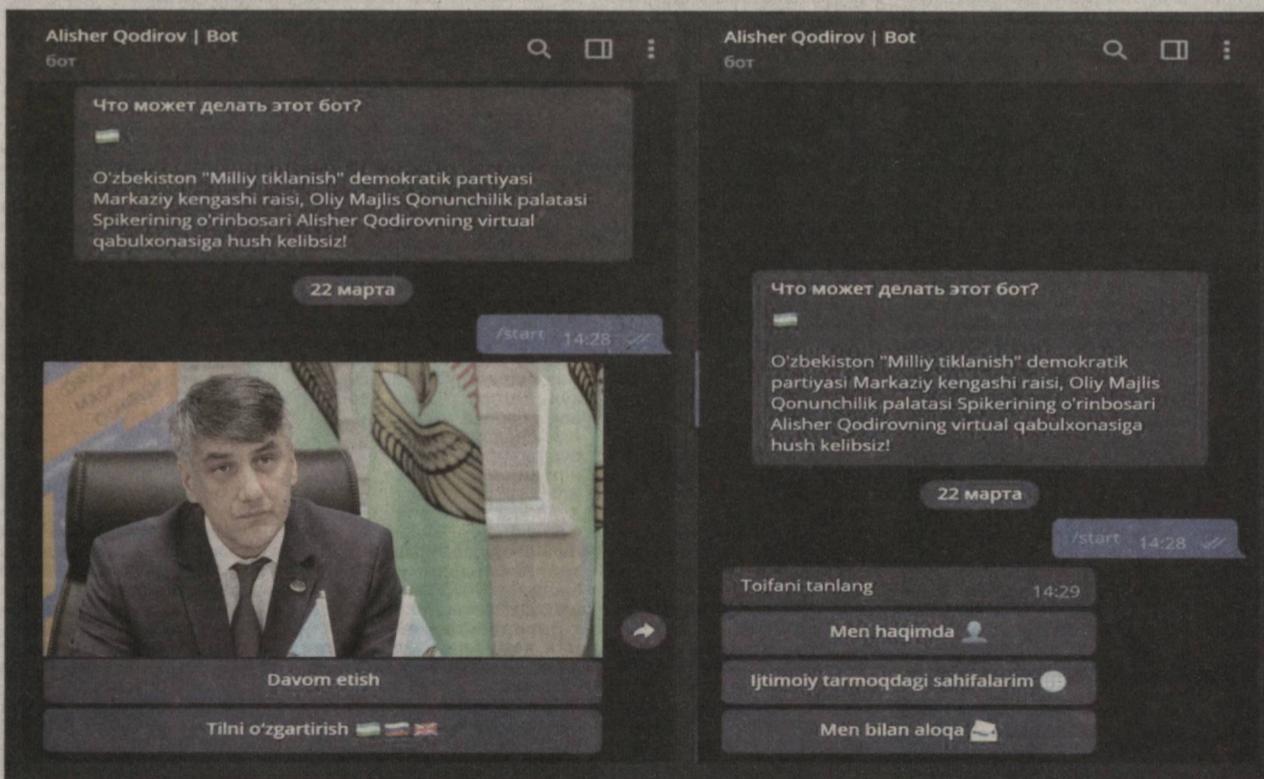

Наврўзи олам муборак!

НАМАНГАН ВИЛОЯТИДАГИ «ЧОРТОҚ ТЕМИР-БЕТОН» масъулияти чекланган жамияти жамоаси

барча юртдошларимизни
янги ланиш ва яшариш айёми,
уйғониш ва гўзаллик фаслининг
аввали Наврўзи олам билан самимий
муборакбод этади.
Кун сайин янада чирой
очиб бораётган шаҳар ва
қишлоқларимиздаги бунёдкорлик
ишлари бардавом бўлсин,
хонадонлармиз қут-баракага тўлсин!
Жаннатмонанд диёримизни
байрамлар тарк этмасин!

Мулоқотга марҳамат

Алишер Қодиров конструктив мулоқот майдонини кенгайтди. Партия Марказий кенгаши раиси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Спикери ўринбосари Алишер Қодиров билан тезкор ва самарали мулоқот қилмоқчимисиз?

Унда телеграм излаш хизмати орқали @alisherqodirov_bot манзилига уланиб, мурожаатларингизни юборинг. Партия етакчиси Сиз билан конструктив мулоқотга, маданият ва ҳурмат билан ёзишишга, тортишишга тайёрлигини маълум қилди. Натижа эса одатдагидек,

Алишер Қодиров фикрини ўзгартиради ёки сиз, жуда бўлмаса, ҳамма ўз фикрида қолади. Лекин муштарак мақсад ҳеч қачон ўзгармайди - Ўзбекистонни қудратли, халқимизни фаровон қилиш учун ечимлар топиш.

Қутлов

ИБРАТЛИ УМР ЙЎЛИ

**Бу гулшан ичра йўқтур гар
бақо гулига сабот,
Ажаб саодат эрур чиқса,
яхшилик бирла от.**

Алишер Навоий
Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси Марказий ва Навоий вилояти кенгаши партия Навоий шаҳар ташкилоти раҳбари Тўлқин Акрамович Ражабовни муборак 60 ёши билан қутлайди. Сиз ўз салоҳиятингиз ва тажрибангизни тўлиқ намоён этган ҳолда бор билим ва малакангизни ҳамда куч-гайратингизни партия ишига бахшида қилиб келмоқдасиз. Бой ҳаётий тажрибангиз, моҳир ташкилотчилигингиз билан вилоят ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий ривожига баҳоли қудрат улуш қўшишга астойдил интилиб, жамоатчилик ўртасида обрў ва эътибор топдингиз.

Ушбу шодиёна кунда партиямизнинг минглаб аъзолари ва барча даражадаги депутатлари номидан таваллуд кунингиз билан Сизни яна бир бор қутлаймиз. Мустаҳкам соғлиқ, узоқ умр, оилавий бахт саодат ҳамиша ёр бўлсин!

ЎЗБЕКИСТОН
«МИЛЛИЙ
ТИКЛАНИШ»
ДЕМОКРАТИК
ПАРТИЯСИНИНГ
ИЖТИМОЙ-
СИЁСИЙ
ГАЗЕТАСИ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Алишер ҚОДИРОВ – кенгаш раиси,

Акмал САИДОВ, Абдулазиз АККУЛОВ, Аброр ПЎЛАТОВ,
Амридин БЕРДИМУРОДОВ, Бахтиёр САЙФУЛЛАЕВ,
Илхом АБДУЛЛАЕВ, Минҳожиддин МИРЗО,
Нодир МУХТОРОВ, Отабек ЖИЯНБОЕВ,
Озодбек НАЗАРБЕКОВ, Ортикали ҚОЗОҚОВ,
Феруза МУҲАМЕДЖАНОВА, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД,
Шерзодхон ҚУДРАТХЎЖАЕВ, Шавкат ШАРИПОВ,
Шухратжон АХУНДЖАНОВ.

Бош муҳаррир:

Миродил АБДУРАҲМОНОВ

ТАХРИРИЯТ

МАНЗИЛИ:

Тошкент шаҳри,
Миробод тумани,
Буюк Турон кўчаси,
41-уй.
Газета тахририят
компьютер
марказида терилди
ва саҳифаланди.

Муаллифлар фикри
тахририят нуктаи
назаридан фарқ
қилиши мумкин.

Тахририятга келган хатлар доимий
эътиборимизда бўлиб, улар
муаллифларига қайтарилмайди.

Навбатчи муҳаррир:

Равшан МАХМУДОВ

Навбатчи:

Вилоятхон ШОДИЕВА

Дизайн:

Маъмуржон ҚУДРАТОВ

Электрон почта:

mtiklanish@bk.ru / mtiklanish@mail.ru

ТЕЛЕФОНЛАР:

Қабулхона (факс): (71) 232-12-03, +99897 755-10-11

Газета «SHARQ» нашриёти-матбаа акциядорлик компаниясида
чоп этилди.

Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй

2008 йил 29 октябрда Ўзбекистон Магбуот ва ахборот
агентлиги томонидан № 0223 рақами билан рўйхатдан ўтган.
Газета ҳафтанинг чоршанба кунини чиқади.

Адади – 3562.

Газетанинг баҳоси келишилган нархда.

Қоғоз бичими: 350x587. Ҳажми: 4 босма табоқ

Буюртма – 316

Босишга топшириш вақти 21.00.

Топширилди 3:40

ISSN 2010-7714